

4589
17
8
Johannis Casaris, ad D. Petri, Gedani, Ecclesiam.

JUSTA CAUSA
REFORMATORUM,

IN
URBE GEDANENSI,

Clarè ostensa atq; vindicata
adversus

Nuperas D. Johannis Botfacci
Obscurationes.

ANNO
M. DC. LII.

LIBRERIA
MISTO TAMBIO

EXIV^o me mo. *Arco*

LIBRERIA
MISTO TAMBIO
M. D. C. C. C.

ILLUSTRISSIMIS ET CELSISSIMIS PRIN-
CIPIBUS AC DOMINIS

454

DOMINO JANUSSIO RADZIVVIL,
Duci Birzarum & Dubincorum, Sacri Romani Imper-
rij Principi, Nevelix & Sebelli; Comiti: Ducatus Samo-
gitix Generali Capiteo: Exercituum Mag. Duc Lith-
vanix Duci Campestri: Casimirienfi, Borifoviensfi,
Camenecenfi, Seynenfi, Bystrzycenfi, Re-
toviensfi Gubernatori.

Ut Et

DOMINO BOGUSLAO RADZIVVIL,
Duci in Slucko, Kopil, Dubinki, & Birze, S. R.
Imp: Principi, M. D. Lithv: Comite Sta-
buli, Barrenfi, Posiervensfi &c.
Gubernatori.

Dominis Gratiſſimis.

Illustrisſimi & Celsiſſimi PRINCIPES
Christiani HEROES Fortiſſimi
Domini Gratiſſimi.

SI LIBERTATIS jacturam OMNIUM intolerabi-
liſſimam vocauero, dico aliquid; ſed nondum,
quod RES eſt: Pretium enim ejus æſtimari non
poſteſt, atq; NIHIL eſt, quod INGENUOS ANIMOS
tenerius afficiat, quàm inexpectata ejusdem oppreſſio,

)(2

quâ

quã ut Servi in Patriã esse jubentur, quibus Cœlo
favente, **TERRENA NUMINA, OPTIMI RE-**
GES, firmaverant ad seram posteritatem dura-
tura, **LIBERÆ CONDITIONIS JURA**. Acer-
bum admodum Mortis est **GENUS**, quo id ca-
dit, quod **VITA** est **CHARIUS**! Quid enim
prodest **VITA**, ubi **OCCISA** est **LIBERTAS**,
quæ cum vitæ pretio pari ambulat passu? **QVO**
in casu, luctuosam subire coguntur sortem, **Re-**
formati Cives in URBE Gedanensi: Integrum
penè effluxit sæculum, ex quo **PUBLICA** gavisi
sunt **LIBERTATE**, Libertatisq; comunibus Pri-
vilegiis; Atq; **NUNC** demum Novelli surgunt
Theologi, quibus, quicquid hætenus in talibus
à Reformatis possessum, in oculis Sudes est, atq;
hinc, nullum non movent Lapidem, ut vel uno
si possent, ictu **OMNEM** Reformatis amputent
JURIUM Hæreditatem. **Qvem** in finem Di-
sputant, clamant, scribunt; **Nulla PRORSVS**
IISDEM in Vrbe Gedanensi competere Privi-
legia. **QVO** conatu cum omnium Reforma-
torum Fortunæ in periculo hæreant, potissimum
verò **CONSCIENTIÆ LIBERTAS, TAN-**
TO sudore redempta, **VOS** utiq; **CELISSSI-**
MI PRINCIPES, hæc compellat Calamitas.

Qva-

Qvalis enim est Libertas, quæ impetitur, nisi
 quam Laudatissimi Prædecessores VESTRI Glo-
 rioso compararunt Titulo? Nonne est Illa ipsa
 LIBERTAS, in cuius patrociniū sub IOVE
 FRIGIDO, VOS toties castra movetis, adversus
 Gentes Barbaras, & pro qua sub communi Li-
 bertatis vexillo, Duce Inviētissimo Rege NO-
 STRO JOANNE CASIMIRO, præ omnibus
 alijs tam strenuè excubatis? Dum illa igitur
 affligitur Libertas, vestra utiq; pulsantur Late-
 ra. Eò enim deventum est, ut qui in Poloniâ
 summis fruitor Privilegijs, in Vrbe Gedanensî,
 Theologorum nonnullorum Judicio OMNI
 JURE, ipsâq; Conscientiæ Libertate denudatus,
 inter viliores reiiciatur Animas. Cum Constan-
 tinus Magnus quondam, cum Theologis primi-
 tivæ Ecclesiæ de Rebus Ecclesiasticis verba face-
 ret, dicebat: Me Deus extra Ecclesiam constituit
 Episcopum, Vos intra Ecclesiam: Ita & VOS
 Celsissimi PRINCIPES, habetis quod agatis
 in Rebus Ecclesiasticis, scilicet, ut COMMUNI
 Ecclesiæ vigiletis BONO. Id fecistis hætenus
 probatissimo Exemplo; atq; ut nunc faciatis,
 Rei efflagitat necessitas. Non ARMA petun-
 tur, non MARTIS fulmina; sed Pacis olea,

Eusebius
 H. E. Lib.
 4. cap. 24.

Concordiæq; amicè servandæ sollicitantur Me-
dia; atq; Justitiæ inter CONCIVES tutandæ,
pacifica desiderantur Adminicula. Quæ si Ve-
strâ prudentiâ PRINCIPES Celsissimi, pro-
curari possunt, efficient, ut tota Vrbs Gedanen-
sis vario Nomine Vobis fiat devincta atq; obno-
xia. Quod ut obtineatur, omnibus pijs in votis
est. Vivat interea REX optimus JOANNES
CASIMIRVS, vivant servatæ Iustitiæ Regia
quæ molitus specimina! Vivite CELSISSIMI &
ILLVSTRISSIMI PRINCIPES, & victoriosè
pro Rege, pro Patriâ agite Heroës fortissimi. Sic
Vivet post FVNERA VIRTVS; Et GLORIA
post FATA SVPERSTES, Anno M. DC. LII.

Bene-

BENEVOLE LECTOR.

I

EA nunc sunt tempora ut Christianismum lædant, qui ejusdem splendida profirentur Nomina: Sub *VERITATIS* prætextu bellum inferitur ipsi Veritati; Sub *Pacis* titulo Vera Ecclesiæ pax profligatur; atq; ita Mater Ecclesia, inter Degeneres habet filios, à quibus penè idem patitur, quod à juratis Hostibus. In *modo nocendi Diversitas* est, in Effectu eadem noxa ab utrisq; Scilicet ubi in Ecclesia pro *Sancto* zelo humani se intrudunt *Affectus*, pro *Spiritu Discretionis*, *Caca odia*, nihil aliud sequi potest, quàm ut in Ecclesia, quæramus Ecclesiam, & æterno velut exilio *mulctatam* lugeamus *Concordiam*, absq; cujus studio, nemo esse potest intra Ecclesiam. Constantinus Magnus Meras Victorias ex eo numerabat, si Ecclesiasticis motibus pacifico interventu finem imponere potuerat. Idem *Ardor* sopiendi Ecclesiastica incendia, cuivis pectori Christiano, pro occasione & modulo, firmiter insidere debet. Qui enim in Ecclesia non *Colligit, dispergit; Dilapidat* qui non *dilatatur; Occidit*, qui *infecta & hiantia vulnera non curat*, sed renovat, & perpetuæ hostilitatis mucrone, amplius transverberat atq; ampliat. Quod quam verum sit, Tristi exploratum habet experimento Orbis Christianus; deplorant quotquot sunt bonæ mentis inter eos, quibus, ut Charitatis glutine, in *Uno CHRISTO* coalescant omnes, nunquam non est in votis & suspirijs. Aliquot sunt nihilominus, quibus volupe est, ex eo aliquid venari *Gloriæ*, ut manibus, pedibusq; reluctentur, ne tandem arma deponantur Hostilia, & Ecclesia desinat intra viscera periculosis Odiorum concuti Motibus? Num tales cum Christo colligant, judicet divina Justitia! prætextus utiq; va-

Euseb. de Vita Constant. lib. III. cap. XIV.

nus est, cui Colorem obducunt à Veritatis tentato patro-
 cinio. Non svademus pacem, quæ *Veritatis Aras* subruat,
 sed quæ easdem stabiliat, communiat. At verò, su-
 specta Veritas apud eos est, qui pace carent, & meris odijs
 in ipsius Ecclesiæ ferociunt lancinationem, more nimis
 passivo. Non est, ut ad ea quæ transacta & decursa
 sunt, animum revochemus; in oculis sunt, quæ luctuoso
 testantur specimine, nondum deesse, qui divisionibus,
 aliorum damnationibus, atq; ita Ecclesiæ turbatione ma-
 gis quàm ejusdem tranquillitate gaudeant. Quos inter
 suo merito præ alijs locandus, D. Johannes Bottsaccus:
 Theologus Dantiscanus, sed Lutheranus. Illi non
 satis fuit, tot annos Ecclesiam Reformatam varijs pul-
 sasse Catlumnijs, horrendisq; gravasse accusationibus:
 Non satis ipsi fuit, ut Ministerium Lutheranum Augusta-
 num, quod est Dantisci, & cujus ipse haud infima pars
 est, antehâc falcem suam in alienam immiserit messem.
 seseq; in politicas intrusit causas, publicis Scriptis asse-
 verando, Reformatos nulla prorsus illic habere Jura,
 quin potius per meram indulgeri tolerantiam, quicquid
 possideant Libertatis. Verum cum Reformati info-
 lentes illas Ministerij voces, pacis ergò patienter tulerint,
 ipse Bottsaccus, tolerantia illorum abusus, hoc in-
 super adjecit Laboris, ut periculoso hoc tempore, quo
 ablátum Reformatis Templum, eorundemq; in pericu-
 lum adducuntur Jura, illis omnem provocationem, ad
 Privilegia tanto temporis intervallo habita, conetur fa-
 cere dubia, & quovis modo suspecta. Scilicet id agit,
 ut pulsus Reformatis, ipse cum suis solus habeat, quod
 agat. *O verè egregiam Theologiam, quæ aliorum vix potest*
exsa-

exfatiari oppreffione! Eventus equidem ab altiori pen-
 det Tribunali. Justus est DEUS, qui bonitatem Cauſæ
 quam agunt Reformati perſpicit; *Æquus Rex*, qui in ter-
 ris iudicat. Hinc exſpectant deciſionem, Botſacci
 fulmina de pelviſflocci pendentes. Interea optandum
 foret, ut de Civilibus rebus tractaturus Botſaccus, vel
 prima Juris Elementa deguſtaſſet, ſic ubi Theologica ex-
 cidiffet æquitas, vel ex practicis Regulis imbibiffet; im-
 miſcere ſe rei ad ſe non pertinenti, *Culpam eſſe*. Quo in
 caſu omnium Theologorum Januis, quinimò mentibus
 deberet meritò eſſe inſcriptum, quod Imperator Hono-
 rius, ut & Theodoſius ſanxit: *Clerici cum actionibus pu-
 blicis & ad Curiam pertinentibus, cujus corpori non ſunt
 annexi, nihil habeant commune, prout habetur in Codi-
 te Juris Lib 1. Tit. 3. Num. 17. p. 26.*

Quia tamen Botſacco in hanc materiam, quæ Re-
 gis arbitrio unicè reſervata eſſe debebat, involare pla-
 cuit, neceſſitate adaecti, ad Examen nuperrimi ſcripti,
 quod *Defenſionem Conſtantis Aſſertionis* nuncupavit, Deo
 juvante accedemus, atq; in ſpecie ad expenſionem præ-
 fationis; operis ipſius Confutationem ad Dn. Doctorem
 Johannem Crotium, adverſus quem fruſtraneo niſu vi-
 brat arma, remiſſuri.

Quæſtio quam in præfatione contra Reformatos
 Dantiſcanos Cives format, hæc eſt: Sintne Reforma-
 torum Miniſtri & horum Aſſeclæ, pro Socijs Genuinæ
 Auguſtanæ Confeſſionis, inde ab initio ad hunc uſq; diem
 in Civitate Gedanenſi habiti, ſine ullâ contradic-tione,
 impugnatione, proteſtatione? Hic Botſaccus negati-
 vè litem conteſtatur, & XVII. Argumenta, quibus evin-
 cere

cere putat quod intendit, in aciem locat. Vide pag. 19.

Verùm captiosissimè in formando Controversiæ statu progressus est, & tot penè in Quæstione posita occurrunt hallucinationes, quot verba: Hæc prima, *Lector* Botfaci Ars est disputatoria; Attende ad rem, & palpaberis quas nominavi Artes.

1. Monstrum alit, dum de *solis* Reformatorum Ministris, eorumq; *Affectis* quærit: Num illi sint Augustanæ Confessionis genuini Socij? At per Ministros & horum *Affectas* intelligit *Solos Ministros Reformatos* Dantisci & alibi degentes: Aut Ministros Dantiscanos cum suo Coetu? Si hoc: Quem igitur excludit ut dicat: *Cum his solus nobis res est?* pag. 19. Sin illud? Vana cautela est. Nam non solum Ministri dicunt Reformatos esse Augustanæ Confessionis socios. Nec opus est, ut illi *Celsis Heroibus* tale quid persuadeant. An illustres Animæ sua ignorant Jura, sua prorsus incognita habent Privilegia, magno prædecessorum labore parata & conservata? Id nimis crassum suspicari. Dicam quod res est, Botfacce, solos nominas Ministros Reformatorum eorundemq; *Affectas*, ut eò securiore Privilegio effunderes bilem, scribendo pag. 15. Propudiosam esse Assertionem, quâ statuatur, Reformatos Augustanæ Confessionis esse socios. At verò hæc Assertio non tantum Reformatorum Ministrorum, sed totius Ecclesiæ Reformatæ, & tot Magnarum animarum, Principum, Electorum, Regumq; ipsorum est propria Assertio. Sic Anno 1620. Georgius Wilhelmus, Elector Brandenburgensis 5. Maij scribebat. Se summo jure provocare ad Augustanæ Confessionis Societatem. Sic Serenissimus Rex noster JOHANNES CASI-

MIRUS in nupero Mandato Anno 1657. 3. Octob. Reformatos Dantiscanos, Reformato Augustanos vocat. Nonne in hos omnes etiamsi præcavere labores, propudiosæ Assertionis devolvit maculam? Satis utiq; propudiosè! Scilicet hæc Borsacci est modestia, quæ non nisi talem decet Disputatorem.

2. Minus candidè agit, dum absq; Explicatione quærit: Num genuinæ Augustanæ Confessionis *Socij* sint Reformati? Novit enim, utiq; & primæ Augustanæ Confessionis Anno 1530. 25. Julij Carolo V. exhibitæ subscribere Reformatos. At verò novit simul, illos sincerissimæ subscriptionis solidissimum habere fundamentum. Subsecuta enim est Explicatio Augustanæ Confessionis, per Confessiones in Consensu Sendomiriensi amicè junctas, & à Reformatis ac Lutheranis in Regno Poloniæ Confessoribus Anno 1570. unanimiter, & solenni Actu publico receptas: Cujus Explicationis respectu, & non aliter Augustana Confessio Dantisci, & in toto Regno Poloniæ publico gaudet Privilegio. Privilegium enim Aug: Conf: ita indultum est Civitati Gedanensi à Potentissimo Rege Stephano Anno 1577. ut expressis verbis adjecerit: De usu etiam libero Religionis Augustanæ specialibus literis nostris, *inherendo Confœderationi publicæ* illis cavimus. Ergo illa Augustana Confessio quæ in ipsâ Confœderatione Helveticæ & Bohemicæ juncta Basin facit omnium Immunitatum, Privilegio Regio illâ in Civitate fruitur. Illa autem est ea, quæ An. 1557. Concilio Tridentino exhiberi debuerat. De hac enim exsertis verbis ita in ipso Consensu Sendomiriensi positum est, Anno 1570. 14. Aprilis: De Cœnâ Domini illam
a iij senten-

sententiam amplectimur, quæ est annotata in mutuo Consensu Sandomiriensi, & Articulo Confessionis Saxonicæ missæ ad Tridentinum Concilium Anno Christi M. D. LI. Ut abimusq; terminos, verba & Explicationis, à Verbo Dei, & *Hoc* Generali Consensu, & ab hâc ipsâ Confessione Saxonicarum Ecclesiarum ad Tridentinum Consilium missâ Alienâ Atq; de hoc ipso, clarissimè etiam testatur Schützius Dantiscani quondam Lutherani Secretarij Continuator in Historiâ Prussicâ. Lib. XIII. enim fol. 554. ait. Quia itaq; ante Theologi Evangelici, in Poloniâ diversas Confessiones, nonnulli Bohemicam Alij Helveticam habebant, consultum visum est in Consensu Sandomiriensi, ut & in Conventu Thoruniensi. ut harum trium Confessionum Theologi, se contra commune periculum factâ unione communirent, de Sacramento autem S. Cœnæ secundum Augustanam Confessionem [Non secundum illam quæ Anno 1530. exhibita est, sed secundum illam quæ Consilio Tridentino Anno 1551. exhiberi debuit] docerent. Hæc ipsissima sunt Scriptoris verba. Atq; addit ibidem, Conclusum simul esse, ut si quis aliter doceret, loqueretur, scriberet, aut consensum perstringeret, illum pro fratre non agnoscendum, nec in Ecclesijs Regni Polonici Evangelicis, tolerandum esse. Unde Reformati in Colloquio Thoruniensi pag. G. Anno 1645. se ita declarant: Cæterum eas Controversias, quæ patrum nostrorum memoriâ Ecclesias Occidentis, infelici dissidio disjunxerunt, quod altinet, profiteamur, ei nos sententiæ accedere, quæ tum in Augustanâ Confessione, superioris sæculi Anno 30. Imperatori Carolo V. à Principibus & Civitatibus Imperij protestantibus exhibita, sive

ta, five eam Invariantam, five repetitam aut emendatam dixerit. Tum etiam in Bohemicâ & Sendomiriensi ex Scripturis explicata, in Ecclesijs hujus Regni Reformatis integrum jam ferè sæculum, obtinuit, prout tres illæ Confessiones, quamvis verbis nonnihil discrepantes, tamen ut reipsâ cum Scripturis, & inter sese in Capitibus fidei Necessarijs consentientes, Sendomiriensi Consensu Anno 1570. in Ecclesijs Nostris receptæ, unitæq; sunt, atq; etiam Confoederatione pacis & securitatis publicæ in hoc Regno firmatæ ac munitæ. Quam Declarationem etiam suâ stabilivit autoritate Illustrissimus Regni Cancellarius Anno 1645. in Colloquio Thoruniensi. Cum enim Lutherani in illo Colloquio prætenderent, Invariantam [quam vocant] Augustanam Confessionem in Regno Polonico Privilegio esse donatam, exinde offensus nimio- perè Illustrissimus Regni Cancellarius, Regius Legatus, declarabat constantissimè Invariantam Augustanam Confessionem, nulla omnino in locis Regon Poloniæ obnoxij, habere Privilegia. Se enim esse custodem Privilegiorum, qui Privilegia Urbium, & Confoederationes in Regno, quæ Reformatos præcipuè, & in conjunctione cum ipsis, Lutheranos concernant, exactissimè noverit, certusq; sit, Augustanæ Confessionis Invariantæ, nihil Privilegij competere. Quâ in declaratione, usq; aded firmiter perstitit, ut nullæ verborum prætensionumq; intercessionis, quicquam pro adversâ parte profecerint. Atq; hinc etiam olim factum, ut Defensores Notulæ Dantiscanæ [qui Senatus jussu ejus tutelam susceperunt scribendo] ad Augustanam Confessionem provocando Articulum X. absq; Invariantæ [ut loquuntur Lutherani] clau-

clausulâ posuerint, scribunt enim in defensione Notulæ, pag. Y. III. Verba Augustanæ Confessionis in X. Articulo ita sonant: De Cœnâ Domini docent, quod cum Pane & Vino verè exhibeantur Corpus & Sangvis Christi, vescentibus in Cœnâ Domini. Hæc si Botfaccus addidisset, facilè constitisset de sinceræ subscriptionis optimo fundamento, quo nituntur Reformati.

3. Decipit dum quærit: Num sine Contradictione, protestatione, Reformati sint pro A. C. Socijs habiti? Intelligit enim Contradictionem, protestationem à Lutheranis factam, ut postea patebit. At hoc in quæstionem hic non venit: Sed de eo agitur: Num *Regio nomine* contradictum sit, Regiâq; determinatione exclusi Reformati? Cum hoc non possit probari, frustra laboratur. Nec enim adversa pars clamosè obstrependo præjudicare potest, partis alterius Iuri, à foro altiore pendenti.

4. Tricas nescit dum inquiri: Num ab initio Reformati pro Socijs A. C. sint habiti? Ab initio renascentis Evangelij, *nec ipsa Augustana Confessio* Privilegio Dantisci gavisâ fuit, sed postea demum illud indepta est. Ergo frustra etiam de Reformatis quæritur: Num ab initio renascentis Evangelij statim pro Socijs Augustanæ Confessionis, [quæ circa initium nulla habebat Privilegia] declarati sint. Non Entis nulla sunt Accidentia.

5. Perperam etiam quæritur: Num Reformati sint *habiti* pro Socijs A. C. ? Non pro quibus habeantur, sed quid ex jure sint dispiciendum.

Propria igitur Quæstio Hęc est: Num Reformati Dantiscanę Urbis Cives, istiusmodi Juris habeant certitudinem, respectu Templorum, aliarumq; Immunitatum,
 ut con.

ut confidenter ad Societatem Augustanę Confessionis illi Privilegio donatę provocare possint, & jam dudum poterint, atq; ita nequaquam per meram tolerantiam illi de-
gant, sed omnium Privilegiorum, Civitati concessorum de *Jure* sint participes? Dum hęc Botfaccus negativam eligit, videbimus quibus Rationibus nitatur ejus Affer-
tio Quę in re cum ipse numero, non pondere pugnaturus, XVII. proferat Argumenta, nos quę junctim tangi possunt; junctim etiam expendemus ne ultra votum ex-
currat rei tractatio.

Primum Argumentum petitur ab Indulto Sigismundi Augusti, quo Religionis Libertatem ita obtentam afferit Botfaccus, ut Lutheranis illius loci eam *suo sensu* hactenus usitato, juxta sententiam Augustanę Confessionis exercere liceret. Atq; hinc inferre vult, Reformatos ab eodem Indulto esse exclusos De quo Indulto usq; adeo sibi applaudit, nupera quę prodijt Lutherana Historica Relatio, ut illud Privilegij Titulo insigniat ad Annum 1557.

At quam futile sit hoc Argumentum paucis monstrabo, ut vel inde constet, quid de cęteris expectandum?

R. Igitur.

1. Falsum est, Anno 1558 obtentum esse illud Sigismundi Augusti Indultum, ut affirmat Botfaccus. Obtentum est Anno 1557. ut subscriptio ipsius Indulti ad oculum exhibet, data Wilnę Ferię 2. post festum Visitationis Marię Virginis.

2. Falsum, illa Sigismundi Augusti Concessione Privilegium aliquod Augustanę Confessionis donatum esse.

b

Merum

Merum Indultum fuit, usq; ad Generalia Comitia proxime Instantia concessum. Ita ferunt ipsa Indulti Verba.

3. Falsissimum, Indultum illud Reformatis esse aduersum. Nam.

1. Reddat Botfaccus Verba Indulti, vel ullis Reformatis opposita, aut eosdem excludentia. Non habet uude prelegat. De suo igitur fingit, quod concludit. Que pessima Disputatoris Nota.

2. Illo tempore nullos adhuc Dantisci fuisse Reformatos putat (sed putat) Botfaccus in eodem Argumento I. pag. 19. Quomodo igitur Indultum illis oppositum, quomodo illos excludat, qui non erant? Infana figmenta.

4. Falsissimum est illo Indulto Lutheranis Religionis libertatem ita concessam, ut suo haftenus usitato sensu, juxta Sententiam Augustanę Confessionis illam exercerent. Hęc de Botfacciano Privilegio desumpta sunt; non de Regio Sigismundi Augusti Indulto. Nam.

1. Rex non in totum Religioni Augustanę Confessionis libertatem indulgit, sed in specie tantum respectu communionis sub utraq; id habent Regia verba, quibus adheremus: Permittimus, ait, & admittimus, Senatui populoq; Civitatis Nostre Gedanensis *liberam administrationem, & liberum usum Cæna Dominicæ sub utrâq; specie in Ecclesijs quibusvis.* Jam verò omnes Reformati Dantiscani sub utrâq; specie communionem celebrant. Quo igitur respectu illis hoc Indultum est Oppositum? Quo titulo eos excludit?

2. Rex nequaquam Libertatem Religionis sensu Lutheranæ

Lutherano exercendam indulfit, sed pro sensu & præscri-
 pro S. Scripturæ, & Veteris Ecclesiæ Ritum. Ita iterum
 habent Regiæ Literæ. Senatus propulusq; Civitatis
 Nostre Gedanensis obtestati nos sunt, ut administratio-
 nem Coenæ Dominicæ juxta præscriptum Verbi Dei &
 Veteris Ecclesiæ morem, sub utraq; specie, panis videli-
 cet & vini, illis concedere dignaremur. Ad hæc omnia
 provocant Reformati. Proinde nec sic ullâ ratione excludi
 posse invictè constat.

3. Rex juxta hujusmodi præscriptum Libertatem
 illam indulfit, toti Civitati, Senatui populoq; Gedanensi
 & quidem *omnibus hominibus, utriusq; sexus & cujuscunq;
 conditionis.* Nisi igitur Botsaccus præfractè negaverit,
 Reformatos esse homines, erubescet eos ab hujus Indul-
 ti Societate, ut *cujuscunq; conditionis cives* (quos Indultum
 ipsum includit) excludere. Atq; ita primum Argu-
 mentum nullum est, atq; à scopo præfixo aberrat. Nam
 status Controversiæ erat de Quæstione; Num Reformati
 pro Augustanæ Confessionis Socijs sint habendi? Atq;
 ita simul: Num ad Societatem Privilegiorum Augustanæ
 Confessionis, Gedano concessorum pertineant? Hoc ne-
 gabat Botsaccus: probationem arcessens, ab Indulto
 Sigismuudi Augusti. At verò 1. Indultum illud nullo
 respectu, nullâ ratione Reformatis est contrarium. 2.
 Tempore concessi Indulti Augustana Confessio, nullum
 adhuc fixum Privilegium obtinuerat. Ipsum autem In-
 dultum, usq; ad Comitata pro Communione sub utraq;
 Civitas tantum impetraverat, & postea demum vi Con-
 fœderationis antegressæ, Anno 1577. Privilegium Ste-
 b ij pha-

phanianum concessum fuit, ut suo docebimus loco. Non prope igitur à delirio abesset, ex tali Indulto quod Reformati non est adversum, & Privilegiorum fulcrum non est, sed quod subsecutum Anno 77. Privilegium, tot annos anteverit, in ferre velle, Reformatos non esse Socios Augustanę Confessionis ejusq; Privilegiorum, quę fatentibus Lutheranis ipsis post XX. Annos Gedanensi Urbi demum collata & confirmata sunt. Nihilominus Botfaccus sudat ex his tale quid colligere. Ejusmodi argumentum bilis dicat, atq; livida Invidia, non Veritatis nec patrię verus amor.

II. Argumentum est, Reformatos ab incunabulis reducti Evangelij, nullos Dantisci habuisse Ministros, sed eos paulatim irrepsisse, delituisse, atq; sub pretextu Augustanę Confessionis introductos esse: ita pag. 20.

R. I. Vana est Consequentia. Reformati Ministri non statim adfuere ab initio: Ergò Reformati ipsi illic non sunt Socij Augustanę Confessionis. Quo enim instrumento sunt exclusi ab initio? Nullum monstrabit Botfaccus. Ergo se frustra fatigat. Ipsi Lutherani quoq; ab initio, in Templis suis Ordinarios Ministros non habuerunt. Quin potius ab Anno 1523. ad Annum 1557. variè sunt turbati, ut ipsa nupera Historica relatio fatetur Ergone & inde sequetur, Lutheranos eo ipso à Privilegijs post obtentis esse exclusos? Vix dabit Botfaccus. Ergo agnoscat Conclusionis suę vanitatem ex pari casu.

2. Posito, nullos ab initio Reformati adfuisse Ministros, ipsis Reformati tamen in Urbe Dantiscanâ Religionis libertas, eo ipso interclusa non erat, quia fatente

Bot-

Botfacco pag. 79. Jam tum Anno 1557. Nobilitati Polonicae (quæ quoad maximam partem ex Reformatis constabat) & toti Regno, Religionis libertas erat indulta.

3. Falsum est, ab initio non adfuisse Reformatos inter Cives Gedanenses, vel antequam Privilegium ullum contingeret Civitati, circa Annum 1560. Benedictus Morgensternius, Lutheranus Minister, & alij clamabant, aliquot ex Ministerio Theologos, jam dudum Reformatæ doctrinæ fuisse addictos.

4. Ejusmodi Reformatos Ministros quales hodie fingit Botfaccus, cum suis Complicibus, non fuisse ab initio renascentis Evangelij ultrò damus. Tales enim neq; hodie in rerum naturâ existunt. Mirum igitur non est, tales ab initio non fuisse notos. Charitas & simplex Veritas omnes ab initio unius Corporis obstringebat vinculo, quos Morgensterniani genij signenta & criminationes, postea subinde quærebant discriminare atq; divellere.

5. Falsum, Reformatos Ministros irrepfisse, aut unicum reddendum Exemplum, aut agnoscenda Impudencia. Quotquot nominari possunt, honorifico Magistratus introducti sunt Consensu. D. Fabricius, quem tangis Botfacce hoc in casu omni exceptione firmitus habet testimonium, vel ex tuis occurrunt qui suppeditent. Continuator Casparis Schützij de rebus Prussicis lib. XIII. fol. 555 testatur, Eo ipso tempore quo D. Fabricio de suspectâ doctrinâ lis intentata fuerat, Senatam ita suam interposuisse Authoritatem (quod supprimit Botfaccus) ut declaraverit, publico Magistratus Dantiscani suffragio

atq; Decreto, ipsum ad ordinarium docendi munus vocatum esse, atq; deputatum. Atq; hinc factum ut Senatus Amplissimus ad specialia Indulta Religioni Gedanensis, Urbis sacrata, in defensione ejusdem Fabricij provocaverit.

6. Falsum est: Doctorem Fabricium aliosq; Reformatos sub Augustanæ Confessionis pallio, vel Palladio, (ut Botfaccus loqui amat) subdolè delituisse: Ipse Botfaccus fatetur pag. 27. in argumento 2. D. Fabricium sententiam suam planè ediffertasse. Ergo subdolè inculcat, quem ita excusat. Ipsum autem D. Fabricium ita de Spirituali Manducatione locutum, ut nec veram ac Realem in S. Cœnà manducationem negaverit, nec Augustanæ Confessionis ipsi contradixerit, juratus testis D. Fabricius ipse longè firmiorem nobis facit fidem, quàm Botfaccus meretur. Ipse enim Fabricius Wittebergæ juramenti Conscientiâ se Augustanæ adstrinxit Confessionis, hinc cum Basileæ Doctrinæ lauream adepturus urgeretur, ut alijs subscriberet Confessionibus, ipseq; prætenderet, se jam tum Augustanæ Confessionis, ut Symbolico Urbis Dantiscanæ scripto, fidem obstrinxisse, absq; ulteriori aliarum Confessionum subscriptione, admissus est. Ita Fabricius ipse in Refut. Col part. 1. pag. 224. 225.

7. Ipsos autem Lutheranos irrepsisse, circa initia testantur mutationes quæ circa Finckenbloccium, & alios reclamante aulâ, & alijs superioribus sunt tentatæ, quas ipsa nupera Historica Relatio enarrat ad Ann. 1522. 23. 24. 25. 26. & 55.

3. Argumentum sumitur à Notulâ Gedanensi, ut
pote,

pote, quæ Reformatis in Art. XIII. fit opposita, cum expressè dicatur, nec etiam subscribentes facere cum Zwinglio, Calvino, & omnibus alijs, qui figuratè Christi verba exponant, ac si Christus secus quàm sentiebat, elocutus esset: Ita Botsaccus pag. 21. 22. Et quia omnes Reformati Dantisani Theologi, illi Notulæ etiam subscribunt, Botsaccus hinc quiritatur. Veteratoriè agi à Reformatis, atq; hujus causâ toties debachatur in eos, ac si Arrianis forent similes, aliudq; corde premerent, aliud ore sonarent. Boniq; doli Titulo simulationes nequissimas obtegerent.

R. Grandis dica est: Nefanda quæ intentatur Culpa! At eò foedior hæret in Accusatore macula, quò efficacius tota accusatio fuerit depulsa. Attende Lector, & paucis Botsaccum ex Accusatore sistemus Reum.

1. In fraudem utitur Verbis Artic. XIII. Notulæ, reticendo scopum & occasionem Verborum, de Calvino & Zwinglio intrusorum. Ab ovo igitur nonnulla repetenda, & altiùs revocanda sunt. Morgensternius Lutheranus plerosq; Theologos Dantisanos suspectæ insimulaverat doctrinæ, varijsq; technis D. Wigandum, Superintendentem Wisuariensem in partes suas pellexerat. Is Wigandus, ut veterum excuteret Civitati Gedanensi, ipse Hannibalem ad portas esse somnians, hortabatur publico scripto, ut sibi omnes à Calvini & Zwinglij caveant dogmate, utpote qui statuerent [etiamsi Christus dixerit: Edite, Hoc est Corpus meum] nihilominus ipsum ejus corpus non esse manducandum, nec sangvinem bibendum, sed nudam efficaciam Passionis & mortis Christi,

per:

per manducationem illam intelligendam. Atq; hoc ipsum perinde erat, ac si Christus aliter atq; senserit, locutus sit. Quo facto ad Senatus desideria Theologi Dantiscani Ministerij Confessione porrecta, declarabant, sibi cum tali opinione, [quam Wigandus scilicet Zwinglio & Calvino imputaverat] nihil esse negotij, sed sese firmiter credere, Essentiale Christi Corpus, & Essentialem ejusdem Jusum Sangvinem, revera nobis in S Coena exhiberi manducandam, & bibendum. Ita habes in Censura Wigandi Doctori III pag R. Et in Apolog. N An. 1561 pag F. Ex hac Confessione ad Amplissimi Senatus ordinationem, secuta est Dantiscanae Notulae conscriptio, atq; *hinc illis*, qui ejusmodi usi fuerint figuratae Exegesi, ut dixerint Christum *aliter* quam senserit locutum, & Corpus & Sangvinem, *licet* promiserit, nequaquam tamen dare, manducandum & bibendum, sed meram Passionis memoriam, & Efficaciam obfignare: *Atq; ita* Calvinismo & Zwinglismo [a Wigando nimirum depicto,] [prout postea inde illa nomina in textum immissa sunt] oppositus est Notulae Articulus XIII. Jam vero ipse Wigandus, olim coram Christi tribunali, transigat cum Calvino & Zwinglio, jure nean injuria ipsis ejusmodi imputaverit dogmata. Ipsi Reformati omnes, & Theologi ipsorum, rem ipsam in Artic. XIII, rejectam, ore, cordeq; pro rejectaneam declarant, eamq; detestantur. Nec enim nos Reformati putamus, nudam in sacra Coena Passionis Christi recoli memoriam, nudamve mortis offerri efficaciam, sed rationis oblectationem in fidei obsequium cogentes, firmiter credimus, veracem & Omnipotentem Servatorem, nos Essentialem crucifixo

cifixo Corpore, Essentiali Sangvine, qui è vulneribus profluxerit, revera Cœlesti inscrutabili modo, ad vitam æternam cibare ac potare. Hæc Notulæ Doctrina est: Hæc nostra fides, intimis cordis fibris impressa. Quâ igitur fronte nobis Arrianam simulationis vafriciem ac levitatem [cum nulli atq; Nostrates, animosius contradicant Arrianis] exprobras Botfacce? Se damnat, qui Innocentem damnat! Ergo tecum habita & linque occulta, soli Deo Judici reservata, Habes hîc manum nostram, cui si non credis, olim coram cœlesti foro TE alijs convincemus Testimonijs, quorum bonitate freti hîc quoscunq; obtrectationis spernimus susurros. In Rectis sincera sufficit Conscientia. Quisq; enim semetipsum familiarius novit coram Deo, ait Illustris ille Causidicus Minutius Felix in Octavio suo.

Dicis: At Apologia Notulæ fatetur, Notulam è Recessu Francofurtensi esse desumptam Num is Reformatorum proprius est Recessus?

R. 1. Verba è Recessu illo de S. Cœnâ in Apologiâ pag. G. allegata, sunt longè optima, atq; eodem Spiritu in Notulâ attemperata, atq; hinc à nobis meritò recipiuntur. Quicquid enim Catholicum est, Christianæ Apes colligunt, ubicunq; inveniatur.

2. Adde: Dn. Jacobum Bartium, U. J. Doctorem, qui Magistratus jussu Notulæ Author fuit, materiam ejus Notulæ simul, ex Philippi Melanchtonis, & Johannis à Lasco scriptis desumpsisse, hinc Morgensternius Lutheranus, Orbi testatur, modum loquendi de Sacramentalibus Phrasibus in Notulâ adhibitum, Reformatæ Doctrinæ esse proprium, atq; ita penes ipsos Reformatos, omnia

exlicandæ Notulæ residere Jura. Vide Morgenstern: in
 Confut. Not. pag. B. B. 11. & sequ.

Dicis: Reformati noluerunt simpliciter subscribere
 Notulæ? Ita Botfaccus pag. 26. in Arg. 4. Et in Arg. 8.
 pag. 31. Arg. 9. pag. 32. & Arg. 10. pag. 33. 34.

R. D. Fabricius in Confut. Col part. 1. pag. 37. Cau-
 sam reddit, cur ad tempus detrectata sit desiderata sub-
 scriptio? Scilicet quia nonnulli Lutherani Explicatio-
 nem Notulæ obtrudebant Augustanæ Confessioni mini-
 mè congruam. Hoc omittit Botfaccus. Eo ipso enim
 tempore, obstupuisse Gedanum ob exclusum Huberia-
 nismi & Flaccianismi foetum, Augustanæ Confessioni, &
 ejus Apologiæ Consensuiq; Sedomiriensi inimicum, te-
 statur idem Fabricius, atq; refert: Coleti Collegam ap-
 probasse Jacobi Andreæ Concionem, quâ Anno 1580. af-
 seruerat, Christum in Ascensione ad coelos, ne latum qui-
 dem pilum de terrâ sublevatum, sed ipsum Corpore suo,
 etiam in Aquis & igne, nobis esse præsentem, ibid. pag.
 40. Mirum itaq; est, quâ Conscientiâ hæc in parte Schis-
 matis Exorsionem in Reformatos Theologos devolvat
 Botfaccus, cum tamen illo ipso tempore Formula Con-
 cordiæ, quam Flacciani commendare inceperant, & alia
 peregrina Scripta polemica, publico Senatus Decreto,
 à Gedanensibus Ecclesijs, fatente ipso Botfacco Arg. 10.
 pag. 33. arcerentur, paxq; Theologis Dantiscani Mini-
 sterij, solenni sanctione imperaretur. Atq; cum Flaccij
 Affectu, Decreto Senatus [in quo acquiescebant Refor-
 mati] reluctarentur, inde rupta pacis sint vincula. Unio-
 nisq; avulsa Repagula, atq; inde in proclivi sit cernere
 illa

illâ occasione Discordiæ venenum, in Ecclesiam Dan-
tiscanam esse, proh. dolor! effusum.

Dicis: At Syntagma Confessionum à Reformatis
Anno 1612. collectarum testatum facere, Reformatos suis
varijs Confessionibus, se loco & tempori accommodare.
Ita Botfaccus pag: 15.

R. Mirum est, quâ D Botfaccus Confessionum Synta-
gma ita onerare audeat? Annon & Lutheranæ partis plu-
res prostant Confessiones? Annon & Augustana Confes-
sio ipsa Syntagmate habetur comprehensa? An igitur &
illa tempori, loco, & fortean cum Veritatis jacturâ ac-
commodata? Inconsiderata descriptio! Ergò de sine uti
telis, quibus te conficis.

Dicis: Bezâ ambigûâ ludens Confessione Worma-
tiæ in reditu apud Tigurinos Bonum vocavit dolum ad
liberandos Fratres adhibitum: Ita post obijcit Botfaccus
Tract. pag. 4.

R. Si quid ab ullo tali in casu, peccatum foret, iniquè
in nos traduceretur, qui quicquid à Sinceritate abhorret
detestamur.

2. At Botfaccunde id habes de Bezâ? Allegas Be-
zam ipsum. Ex volum 2. fol. 268. Eumq; cum alijs con-
ferre jubes, atq; imprimis etiam cum Historiâ Augustanæ
Confessionis. At bone vir, hic hærebis pessimè. Nam
Historia Augustanæ Confessionis [quam allegas] Luthe-
rana Historia est, Unde illa habet illud de Bezâ? Dicit
publicis scriptis id fuisse indicatum: At cum quæritur,
Quibus scriptis? obmutescit Historia; obmutescit Bot-
faccus; Beza ipse autem refert, quibus scriptis, quibus
c ij medijs

medijs orbi innotuerit accusatio? Scilicet operâ & figmento Baldvini Eceboli, qui quartò in Religione sese mutaverat, atq; hinc Meretricijs calumnijs atq; mendacijs, Calvinum & Bezam [qui vertumnum à levitate dehortati fuerant, ut ait Beza] aggressus est. Hinc illa Fabula: Hinc insultatio. Testatur & protestatur suo tempore Beza ipse, Volum 2. ad Claud. de Xainth. Apol. J. pag. 295. 296. Aut simul hæc legisti Botfaccæ, apud Bezam, aut non. Si non legisti, temetipsum incusa, non Bezam. Si legisti, coram meridiano Sole teneris resorbere calumniam, in Bezâ allegato, contra Bezam commissum.

3. Quid si Botfaccum in Scenam loco Bezæ prodire faceremus? Paucis tentabimus in Responso ad Argumentum 4. Nec sic intactus abibit.

IV. Argumentum autem est, quod Lutherani in Gedanensi Ministerio, vel ipsi Philippo Melanchtoni Calvinismi dicam, non sint veriti scribere. Et quod Flaccius Illyricus An. 1563. libro de Coena Gedanensi Magistratui inscripto, fugiendos Reformatos innuerit, quodq; hinc Corpori doctrinæ Philippi contradicium à Lutheranis, & commendata sit Formula Concordiæ: ita Botfaccus pag. 24.

R. Hic se prodit bonus Botfacci dolus. Attende Lector. Defensores Notulæ Philippum Virum Dei summè illuminatum, eumq; suum Præceptorem vocant, cujus beatam & melleam Doctrinam ad extremum vitæ halitum sint defensuri. Ita ponunt in Apologiâ, quam jussu Senatus scripsere pag. G. g. II. Et pag. B. b. III. Defensores Notulæ in Apologiâ Flaccium Philippo opponunt, & Flaccia-

Flaccianum Spiritum turbulentum vocant, qui & rectæ doctrinæ Explicationem, & pacem Ecclesiæ invidet. Ita illi in Confessione Præconsuli Gedanensi Dn, Joh. Brandefio exhibitâ An. M. D. LXI. 17. Octobris.

Defensores Notulæ ad Corpus doctrinæ Philippi Melanchtonis, tanquam ad promptuarium, è quo de sententiâ ejus amplectendâ constet, provocant in Apologiam ad Articulum XIII.

Quid adhæc Botfaccus? Risum teneatis Amici; Botfaccus 1. Laudat eos, qui in Ministerio Dantiscano Calvinismi dicam scripsere Philippo. 2. Laudat Flacciuu. 3. Laudat fervorem, quo jidem Lutherani Dantisca-
 Miniſtri Corpori Doctrinæ Philippi strenuè contradixerunt. Quo ipso quid aliud facit, quàm ut defensores Apologiæ Notularis ut Discipulos Philippi cum Præceptore suo Philippo in censum Reformatorum reponat, seseq; Flaccianis, Spiritu, Genio & Doctrina à Philippo & Discipulis ejus, atq; ita à Communione Notulæ, ejusq; Apologiæ alienis, palam associet? At nihilominus clamat, se solum cum Affeclis similibus, sinceros ac veros Dantisca-
 næ Notulæ esse possessores. Hinc Defensores Apologiæ Notularis suæ partis æstimat Theologos. Quod nihil aliud est, quàm contraria miscere Elementa, & in unum Chaos, molemq; indigestam velle redigere, quæ adversæ Naturæ qualitatibus invicem repugnant, & dimicant. Interea non cessant tales homines, ostentatione & falsâ præsumptione ignaros fascinare animos, atq; alios innocuos sublestæ insimulare fidei in ejusmodi Causâ, in quâ ipsos Accusatores Res ipsa revincit de Reatu. Sic Botfaccus.

Turpe est Doctori, cum Culpa redarguit ipsum.

R. 2. Botfacco Collegam jungimus Coletum. Illi quam diu res angusta domi erat, & curta supellex, Philippica doctrina innatabat labris, atq; tunc ipsi pervulgare erat, obtestari, Dogma de Ubiquitate Corporis Christi esse Sathanicum Dogma. Ast cum videret se in partibus Flaccij melius posse emergere, illis se addicebat, quovis Protheo mutabilior. Ut D. Fabricius ex rebus notis, ac coram Senatu ac testibus peractis ipsi exprobrat. Confut. part. 1. pag. 122. At hic ipse Coletus, fortissimus Christi Athleta, audit Botfacco, in Arg. V. pag. 77. Quid ejusmodi sunt laudes, nisi spolia injusti calami, qui virtutis veste vitium dignatur circumtegere? Hic in latum excurrerem campum, si luberet addere plura. Sed quia talia particularia sunt, subsisto, nec talibus totam Lutheranam aggravo Ecclesiam. Quid igitur Botfacce, hujus & illius Reformati Theologi conquisitis, nec dum demonstratis nævis, totam totius Ecclesiæ Reformatæ, & Theologorum divexas communitatem, ijsq; Arrianæ Hypocriseos affricas scabiem, è quorum numero, tot sinceræ animæ ex constanti professione doctrinæ de SS. Trinitate, & alijs punctis ad Martyrium præparata habuere pectora? Ubi vel mica Charitatis Christianæ est, mitiora sequentur Judicia.

R. 3. Quæ Botfacce Consequencia est: Flaccius An. 1563. [qui tamen peregrinus erat] contradixit Reformatis, & qui Dantisci in Ministerio eum sectabantur, illo tempore, commendarunt Formulam Concordiæ. Ergò Reformati non sunt Augustanæ Confessions Socij,
& Pri-

& Privilegiorum ejus. Laudas Morem Scholasticum in Disputando? Bene; sequimur in Scholam. Audite.

Quibuscunq; Flaccius & nonnulli laudatores Libri Concordiæ contradicunt, ij inter Dantiscanos Cives non habendi sunt pro Socijs Augustanæ Confessionis & Privilegiorum ejus.

Atqui Reformatis ita contigit. Ergo.

Annon hoc modo fraus aperta est? Nonne ita tota Propositio in fumos abit, ut nugacissima, falsissima? Ita utiq; se res habet. Num enim Flaccius & laudatores Formulæ Concordiæ Privilegiorum, Urbis Gedanensis sunt Authores, à quibus ita data sint. ut pro lubitu ea vel his vel illis adjudicare vel derogare suo possint Arbitrio? Id nimis superciliosum foret. Nec enim ex tam turbido fonte, dimanant Privilegia Civium, Gedanensium, Ergò nec ex Flaccij sequaciumq; ejus contradictione, de jure ad societatem Augustanæ Confessionis Privilegiorumq; ejus allegati potest ullius valoris decisio. Num Flaccij Cathedra, etiam Lycurgos, Legislatores procreat? Num tales, à quorum nutu & custodiâ Urbium, populorumq; pendent Privilegia? Id Majestati Regum reservatum, qui ex aliâ Unctorum surgunt lineâ, majoribusq; pollent viribus. Re: magnæ etenim, magnis indigent adjutoribus. Atq; hoc responso multa corruunt Botfacci argumenta. Nam sicut aliàs dicitur; Pauperis est, numerasse pecus; Ita Botfaccus numero multa distinxit Argumenta, quæ reipsâ unius sunt materiæ. Verbi causâ, cum dicit.

In 5. Argumento Kittelium, Hützingium. & alios Lutheranos Dantisci contradixisse Reformatis.

In 6.

In 6. Omnem Concordiam à Lutheranis, Reformatis de
negatam.

In 7. Propter personas de Reformatâ Doctrinâ suspectas,
esse contradictum.

In 11. De reiiciendis suspectis Ministris esse actum.

In 13. De Rectoribus Scholarum, suspitione notatis mo-
tam esse querelam pag 40.

In 15. Cives nonnullos reclamasse, supplicando pag. 45.

In 16. Scripta Polemica Reformatis esse opposita pag 47.

Eadem utiq; oberrat chordâ Botfaccus. Nam si id
Reformatis jura adimit, si nonnulli Ministri Flacciani eo-
rundemq; Affeclæ, privato ausu illis contradicunt, recla-
mant, Concordiam denegant, Scriptis Polemicis obstre-
punt, ruinoso admodum fulcro nituntur communia Civi-
tatis Gedanensis Privilegia. Sic & ipsi Romano-Catho-
lici Cives, tandem sibi dictum putent. - Veteres migrate
coloni. Nam annon Lutherani perpetuò & ipsorum con-
tradixere dogmatibus? Annon in hodiernum diem ipsi
denegant Concordiam? Annon eos Eristicis infestant
Scriptis? Id Urbi, id Orbi notum. Næ igitur intoleran-
da nimis est arrogantia, cujus vento usq; adeò vano tales
Theologi sunt inflati, ut putent adversus quoscunq; ipsi
Polemica Scripta compilaverint, & quibus ipsi contra-
dixerint, illis omnia interclusa esse jura, ac Privilegia.
Periculosa sanè ad subvertendas Republicas compendia,
quibus quæ Regij sunt culminis, de loco suo dimoventur,
atq; ita operæ pretium est, ut à pio Magistratu intra Can-
cellos suos stare jubeantur, qui dictant Leges, quas ipsi
ferre nollent, & quibus non nisi ad servitia nati, essent
edomandi.

Quo

Quo in argumento tria adhuc mira sunt.

1. Hützingium Encomio suo inter eos locat Botfaccus, qui Philippismo se opposuerant. Ast & ille inter eos nomen dederat, qui Anno 1563. 13. Octobris contra Spiritum Flaccianum protestabantur.

2. Dum in Argumento II. ubi de rejeſtis Reformatorum Miniſtris ſpecimen oſtendere vult, dicit, obtruſum M. Keckermannum, officio eſſe abdicatum, ut Lutheranis Juris poſſeſſio maneret integra. Ut pag. 36. habet. Turbata monſtrat veſtigia. Nam heus bone Botſacce, quis obtruſit Auditorio Keckermannum? Ordinariâ vocatione à Magiſtratu oblata, in functionem immiſſus eſt. Hoccine tu Obtrudere vocas? Modesta ſatis de Magiſtratu Encomia! Quis abdicavit? Hoc reticuiſti, acſi ordinarijs medijs dimiſſio fuiſſet obtenta. Nupera autem veſtra Historica Relatio, prodiſt fraudem. Scilicet per Tumultum, per rebellionem concitatam, Keckermannus Ædibus & functione exturbatus, obtruſusq; denudè eſt, vi & violentiâ nonnullorum, Friccius, qui Decretum Senatus Diabolicum vocitaverat, atq; ided intra triduum Chriſtianâ Republicâ exeſſe, publico Magiſtratus Mandato juſſus erat. Quæ cum ut juſta poſſeſſionis retinendæ media, approbes Botſacce, ſub vulpinâ pelle ſuſpectos promicare ſinis dentes. Si enim per Rebellionem Ordinariè vocatos Miniſtros de ſtatione deturbare, eſt abdicare ab officio, & vindicandæ vigiſſe poſſeſſioni, Jus Patronatus, in dubijs hæret manibus. Talia approbare, eſt mandare, ſvadere, turbas, motus. Hiccine Tribuniciarum Concionum ſcopus eſt Botſacce? Draconio leges,

d

Sangvi-

Sanguine non atramento scriptæ dicebantur. Tales ignorant Christiana Respublica. Majoris pietatis sunt boni Cives: Majoris pietatis, qui Magistratu funguntur, quàm ut istiusmodi approbent media. Atq; hoc ipsum est, de quo Patriæ gratulantur, quotquot paci & felicitati ejus benè volunt.

3. Inter media Exclusionis Reformatorum, Botfaccus etiam numerat preces contra eosdem publicè à Lutheranis institutas. pag. 48. At similiter etiam contra Romano-Catholicos preces dirigunt. Ergone & illis omnia apud Dantiscanos denegabunt Jura? Anno 1560. Franciscus Burckardi in injustâ causâ pro Concione populum adhortabatur, ut induratum Pharaonicum Domini Præconsulis Assidentis Cor, emollire vellet. Ita Lutheranus Minister, contra proprium Magistratum, publicas dirigebat preces. Ergo hoc modo nec Senatui Privilegia ulla forent tuta. Verum Magistratus Burckardum illum Urbe exire jubens, monstravit, preces à talibus, ex Affectibus fusas, non præjudicare Juribus, precibus, aliorum sanctificatis.

XII. Argumentum petitur à Ceremoniarum mutatione Institutâ, quo in casu Reformatis à Lutheranis semper contradictum fuerit. Ita Botfaccus pag. 37.

R. Elumbe est argumentum. Botfaccæ, quod urges. Atq; Historica nupera Relatio vestra, longè firmiori fundamento annisa est, illud suffulcire prætendens, in Privilegio Stephaniano, *contra Reformatos* præcautum esse, ne Ceremoniæ immutarentur. At verò hæc splendida sunt fragmenta. Relegite Privilegium ipsum, Relegite Suppli-

Supplicem Senatus ad Regem libellum, & tam rancido figmento, non amplius vos oblectabitis. Cur petebat Senatus, ut in omnibus Templis, Libertas Exercitij absq; interruptione conservaretur? Quia offensâ belli suscepti, eò res relapsæ erant, ut Tempa, locaq; sacra, apud Dantiscanos Lutheranos, in Romano - Catholicorum cessissent possessionem, nisi nova Regis intervenisset Gracia. Ne igitur hoc metuendum foret, sollicitatum est de Ceremonijs, ne mutarentur. Hinc Rex, in cujus manu tunc erat, Hospitalia, Tempa, ob culpam admissam præoccupare, in confirmatione Regiâ illâ, quæ mutare potuisset, in specie exprimit, & non mutari debere, spem facit, & solenniter præcavet. Non enim tantùm dicit, se nolle ut in Templis Ritus Ceremoniarê ullo modo aut pacto immutentur; sed adjicit etiam, promittimus & concedimus, ne cuiquam Religionis ergò molestia vel negotium exhibeatur, omnesq; in libero usu Religionis Augustanæ Confessionis, conservabimus; idq; (ut additur) tam in Civitate quàm extra muros, in ejus Districtu & Jurisdictione, Templis Monasterijs, Xenodochijs. Ita Regia habent verba, de dato Mariæburgi 16. Decembris Anno 1577. ut ita clarè constet, longè aliò scopo tum temporis de Ceremonijs actum fuisse, atq; hodie prætenditur. Scilicet metus erat, ne Romanæ introducerentur Ceremoniæ, atq; ne tale quid fieret, Regis implorata est Authoritas.

R. 2. Idem clarissimum est ex petito Urbis ad Regem Stephanum, in quo Articulo 1. pag. KK. III. Anno 1577. flagitatur, ut nemo Religionis ergò prematur, nec Ceremoniæ mutentur, Additur autem; prout illud in Transylvaniâ

vanâ & Cracovię juramento Rex firmaverit. An igitur in Transylvania & Cracovię contra Reformatos juravit Rex, quibus illo ipso juramento, potissimum omnia Privilegiorum Jura stabilivit, ut Confoederationis potissimis membris? Hoc vanum esset asserere.

R. 3. Idem continuator Schützij stabilit dum Regia Verba in Vernaculâ ita effert: *Wir verheissen daß niemand wegen der Religion beunfriediget werde.* Id est: promittimus, neminem Religionis ergò turbandum esse. Ex quo sanè liquet, à parte Regis unicè formidatam fuisse mutationem, atq; ne tale quid accideret, in Ecclesiâ per mutationes Ceremoniarum, quod plura secum traheret, à Senatu Dantiscano esse præcautum.

R. 4. Quicquid privato ausu à quoquam inter Reformatos Dantisci factum: id ipsum cœteri non faciunt suum. Unde etiam fluxit, ut postquam de Magistratus Amplissimi voluntate constitit Religiosâ quâdam observantiâ, quæq; suo loco inter ipsos Reformatos in Urbe Gedanensi linquantur, & tranquillè possideantur.

R. 5. Quenam Variatio à Reformatis, illuc introducta est? Eautiq; circa minima versatur. At verò Lutherana mutatio multò longiùs progressa est, & quidem ad Templorum quoq; ablationem. Et annon in Templo S. Catharinę & S. Bartholomei, ut & alibi apud Lutheranos Dantiscanos, nonnullę dejectę sunt Imagines, mutate Cantiones? Annon Exorcismus ipsorum Lutheranorum suffragio abolitus, & hujusmodi alia? Ergò in se applicent, quoniam nos hâc in parte prægravare satagunt.

R. 6. Ipsi Lutherani in Romano Imperio multa, circa
Cere-

Ceremonias immutarunt, ut circa Exorcismum, Vestes Chorales, Cereos, & hujusmodi alia, ut apud Darmstadienses, Argentoratenses, & alios factum. Neq; tamen ullus Lutheranus, tales ab Augustanæ Confessionis Privilegijs, excidisse arguet. Ratio quia libertas circa Augustanæ Confessionis professionem indulta fuit à Romano Imperatore, ut non tantum circa eos quos habebant, Confessores, sed etiam circa eos quos adjecturi essent, Ritus & Ceremonias, suâ uterentur libertate, ita habent Recessus Imperij ab Anno 1555. fol. m. 398. Ex quo fonte fluxit Electoralibus Saxonis Theologis Excusatio, quâ contra Romanæ Ecclesiæ Doctores evincere volebant, Lutheranos ab Augustanâ Confessione non recessisse, etiamsi in Lutheranis Ecclesijs nonnihil mutationis esset introductum, ita illi in pupil. pag. 322. Idem Excusationis fundamentum & alijs invideri non debet.

R. 7. In Consensu Sandomiriensi, cujus Libertas totum juramentis Regijs roborata est, & cui Reformati Dantiscani Cives in totum adherescunt, apertis verbis id reservatum est, quod litem hanc facile dirimet, favente Rege. Ita enim Anno 1570 14. Aprilis sancitum est: ritus & Ceremonias *unus cujusq; Ecclesia, liberos hâc Concordiâ & conjunctione relinquitur.* Quemadmodum & ipsa Confessio Augustana, & Saxonica de eâ re docent. Et in hâc Confessione nostrâ in præsentis Synodo Sandomiriensi publicatâ id ipsum expressimus.

XIV. Argumentum à Privilegijs ipsis Lutheranæ partis proprijs ducitur pag. 40 Ast.

R. Hic monstrôsâ se offert disputandi Methodus. Ait enim

enim Botfaccus: Testantur indubitata Privilegia Gedaniensi Civitati, utri ex duabus partibus competat Libertas? At cum reddere debet probationes atq; adducere Privilegia ipsa, ex quibus constet, indubiè *solis Lutheranis* competere *Urbis Jura*: Respondet pag. 40. De his differere non est nostrum. Egregia verèq; Botfacciana Juris deductio, quà tota Authoris opera, jubetur in spongiam incumbere, frustraneiq; conatus efficaciter convincitur. Hoc unicum enim Argumentum est, ex quo pro Aris & focis militatur. Regia etenim Privilegia probandi momenta, unicè secum ferunt. Cum itaq; Botfaccus ex hoc Capite non habeat firma diplomata quibus Reformatos Urbis Gedanensis Cives à juribus excludat, atq; ita in palmario probandi Argumento, in totum succumbat, frustra est, Orbiq; testatam facit, se mero Invidiæ æstu compulsus, istiusmodi scribendi Genus contra illos suscepisse. Et quid est, quod dicis Botfaccus de Privilegijs: de his differere non est nostrum?

1. Si non tuum erat de his differere, Cur alienum quod humeri ferre non possunt, aggredieris onus? Cur extra Vocationis demandatæ vagaris Cancellis, manum implicans materiæ, cujus arcana tibi reclamant: Noli me tangere? Sic propria Conscientia tuam prodit temeritatem, atq; ex proprio ore ac calamo te revincit, te cæco adductum esse zelo, atq; ne extra nidum Alas amplius extendas, metas esse præfigendas. Theologus in rebus Curia, & piscis in Culina, uterq; periculo implicantur, ajebat quondam Trithemius.

2. Si tuum non erat de Privilegijs agere, cur non
Reli-

Religio tibi fuit abstinere ab iisdem in cæteris? Annon primum Argumentum tibi sumptum ab Indulto Regio, quod Historica Vestra Relatio Privilegium vocaverat? Sic protestatio, facto contrario in Theologo, fraudem in ore vehit, testaturq; in hoc argumento, omiſſa Privilegia, quia nulla suppetebant, quibus justè poterant excludi Reformati.

R. Indubitata Reformatis Urbis Gedanensis Civibus competere jura, ipsa Causæ Justitia, quam agunt, Orbi loqui, & testatum facere potest. Ad rem ipsam: Privilegium, quod Gloriosissimæ memoriæ Rex Stephanus Urbi indulſit, illud est quod potissimùm allegant Lutherani. At verò illo Privilegio Reformatos excludi, usq; aded falsum est, ut nullius valoris sit Privilegium, nisi inclusis Reformatis sese jungant Lutherani. Evincemus solidissimè: Nam.

1. Nullum verbum in Privilegio occurrit, quod vel Reformatis se opponat, vel eosdem excludat. Temerarium autem est, distinguere, dividere velle, ubi Leges ipsæ nec distinguunt, nec dividunt. Atq; hinc firmissima Juris est Regula ac Conclusio: Neminem beneficio aut quâcunq; aliâ re suâ, multòminus possessione privari posse, nisi id eo in casu. Legibus expressum sit. Ita Textus in Novell. panormitan. ibid. N. 7. Baldus in Author. Ex Testam. Num. 13. Quinimò Privilegia, quia beneficia præstant, benigniorem semper habent in Jure interpretationem, nec in deteriore sensum sunt invertenda.

2. Privilegium ita datur, ut publica Confœderatio Statuum in Poloniâ, loco fundamenti & tanquam

Basis

Basis allegetur. Audite ipsa Regia Verba. De Ufu, ait, etiam Libero Religionis Augustanæ, specialibus Literis Nostris *Inherendo Confœderationi publicæ*, illis cavimus. Ita Rex Stephanus Mariæburgi XII. Decembris Anno M. DLXXVII. Jam verò.

1. Confœderatio illa sancita & peracta fuit in Regno. Warfaviæ An 1573. 28. Januarij, atq; ita IV. Annos antevertit impetrationem Privilegij Stephaniani, ut Cerebro laborare necesse sit, qui Privilegium ante Confœderationem, Filiam ante matrem extitisse clamant. Quo autem Clypeo in tuto latitavit spatio intermedio Libertas Religionis in Urbe Gedanensi ante obtentum à rege Stephano Privilegium? Unicæ Confœderationis, unico beneficio. Ideò ad eam remittit rex denuò in ipso Privilegio: *Inherendo Confœderationi publicæ* cavimus. Ergò ne illo Privilegio exclusa est Confœderatio, sub cujus umbra hætenus protectionis contigerat Gratia, & ad quam rex in ipso se refert Privilegio? Fœda utiq; in Benefactores, regem & Confœderatos ingratitude! Sanè rex ipse in Privilegio remittens ad publicam Confœderationem solenniter declarat, Gedanensi Civitati (quæ cum reliquis Borussiae Urbibus, nunquam statum peculiarem in Regno, Confœderatis oppositum fecit, nec hoc nomine unquam admissa fuit) nequaquam Speciale Privilegium, quo Generalia Confœderatorum Jura violanda sint & opprimenda, esse indultum, sed datum Privilegium, Confœderationis nexu unicè esse concessum, atq; ejusdem Vinculo unicè etiam sustentari.

2. Confœderati, (quorum major pars reformatæ doctri-

doctrinæ erat addita) in unione illâ conjunxerunt Confessionem Bohemicam, Helveticam & Augustanam, in Saxonicâ explicatam, prout factum Anno 1570. 14. Aprilis Cum itaq; Rex *inhærendo Confæderationi* illi publicæ Privilegium Urbi Gedanensi concefferit, eo ipso omnes Reformati Gedanenses, [qui toti Consensui Sendomiriensi ex animo subscribunt] Augustanæ Confessionis & Privilegiorum ejus illo in loco sunt Socij.

3. Augustana Confessio alias nunquam, [quod constat] *unicè autem, Vi & vigore Confæderationis* Regibus justâ serie ad invicem succedentibus, præsentata atq; oblata, atq; non aliter admiffa fuit: Atq; hujus Causa in ipso Privilegio, Specialis ad Cofæderationem facta est, remiffio: *Inhærendo publicæ Confæderationi, cavimus.* Ergò Privilegium non nisi valore Confæderationis quicquam habet pretij aut ponderis, atq; ita insana esset incogitantia, eos velle excludere quorum exclusione Privilegium ipsum redditur invalidum, & in potissimâ Confæderationis acquisitæ & stabilitæ Capita [prout erant Reformati pattoni in Poloniâ, quibus Reformati Cives Gedanenses, unius fidei vinculo junguntur arctissimè] pessimè peccatur, Saturnina sunt tempora, ubi filia devorat Matrem, & dememinisse juvat, per quos emerferis. Certè Schützij Continuator in recitando Privilegio Stephania-
no, Emphatico verbo Regis exprimit mentem: *Vermö-
ge und nach laut gemeiner Verbündniß und Land-
friedens / haben wir / wegen freyen Gebrauchs der Aug-
spurgischen Confession, gnugsahme Versicherung gethan.*
Ubi vigorj Confæderationis omnia adscribit: ex Regis
e ore.

ore. Si igitur *Vi & Vigore* Confœderationis Privilegium illud contigit, exclusâ Confœderatione, & Confœderatis, amittit vim & valorem omnem, atq; eo ipso planè nullum est Privilegium. Quo in casu, cogitandum erat. Reformatorum Confessiones, longè prius Regibus in Regno Poloniæ fuisse commendatas, atq; contigit Augustanæ. Confessio Bohemica Polonicè typis impressa, dedicata & oblata est Regi Sigismundo Augusto, Warsaviæ in Comitijs, Anno 1563. de quâ Rex sequenti Anno, 31. Octobris Petricoviæ, sequentia verba dixit ad Jacobum Ostrorogium, Rapháelem Lescinium, & alios: Vestram Confessionem, à vobis oblatam, recepimus, & lectam relegimus libenter, in quâ videmus, non reperiri errores, præsertim circa fundamentum Christianismi, præcipuum Articulum fidei Catholicæ de Sanctâ Trinitate, in quo alij errant; plane Confessio vestra convenit cum communi fide Christianâ, ac ideo vos & vestri, pace fruemini. Vide Hist: Slavon. lib. 1. pag. 81.

Anno 1569. 8. Augusti. Sigismundus Augustus Reformatis Cracoviensibus Privilegium certum indulsit, in quo eos vocat: Hòmines Christianos, atq; insuper ipsius etiam Calvinii, honorificam facit mentionem, dogmata ejus, vocans, *dogmata Venerandi olim Patris, Joannis Calvinii*, ita habent ipsissima Privilegij verba.

Anno 1570. 10. Aprilis. Helvetica Confessio lingvâ Polonicâ, explicatiùs fuit conscripta, in Synodo Sendomiriensi [in quâ sancitus Consensus,] oblata autem est à Proceribus, Sigismundo Augusto in Comitijs Varfaviensibus, An, 1572. Et postea typis excusa Cracoviæ Anno

1574. Eidemq; Regi dedicata. Atq; eadem etiam Stephano Regi in Comitibus Varſaviensibus Anno 1578. exhibita fuit. Quam Rex istiusmodi dignatus est Gratiâ ut illius Confessionis Hominibus in Templo publico, *Biog* dicto, Cracoviæ liberum Exercitium Religionis, concesserit, eamq; Privilegio muniverit *Hist. Slav pag. 88. lib. 1.* Confessio autem Augustana, longè post Consensum Sandomiriensem, nimirum Anno 1594. edita est, Dantisci, per *Erasmus Glicznerum*, qui Sandomiriensi Consensui, ut primarius Lutheranus Senior subscripserat equidem, at verò quia in præfatione Augustanæ Confessionis, nullam Consensus Sandomiriensis fecerat mentionem, Augustanam autem ita laudaverat, ut alijs Confessionibus detraheret, scriptâ *Simonis Theophili Turnovij*, Senioris Bohemicæ Confessionis Apologiâ, & patronorum auxilio, eò reductus est, ut excusso metu, [cujus impulsu, urgentibus nonnullis turbulentis Augustanæ Confessionis sectatoribus, fluctuare cœperat] Anno 1595. 21. Augusti *Torunij* in Synodo, Consensum Sandomiriensem, toties confirmatum, unâ cum alijs approbaverit, eiq; iterum subscripserit, de quo proluxius testantur *Hist. Slav. ibid.* Et Articuli Conciliationis factæ *M. S. S.* Atq; hinc factum, ut postea idem Senior Lutheranus, *Erasmus Glicznerus*, Apologiam pro ipsâ Confœderatione scripserit, quæ Anno 1598. *Regiomonti* Polonicè impressa, & publicis Typis exscripta est. Ut ita facillè sit agnoscere, Augustanam Confessionem, nonnisi in conjunctione cum Bohemicâ & Helveticâ, atq; ita non nisi Confœderationis publicæ respectu habere, quod de Privilegio aliquo nomine jactet.

4. In Privilegio Stephaniano, *non nova* Urbi Gedanenſi indulta eſt *novæ* Religionis Libertas: ſed repetita fuit promiſſio Libertatis, jam antè Religioni Evangelicæ in Regno factæ, in Tranſylvaniâ, ut & Cracoviæ in Conventu Coronationis, juramento Regio ſtabilitæ, atq; roboratæ. Id expreſſis Regis verbis iterum damus evictum. Ita enim 16. Decembris Anno 1577. Mariæburgi datæ habent Literæ: Nos qui jam pridem in Conventu Coronationis Noſtræ, atq; prius in Tranſylvaniâ juramentum de Religione ſervanda præſtitimus, facilè conſenſimus, *ut iteratâ promiſſione Noſtrâ*, ita petentibus, Civitatis noſtræ [Gedanenſis] internuncijs, *denuò* etiam promittamus & concedamus ſc. liberum uſum & profeſſionem Religionis Auguſtanæ Confeſſionis vide hæc de re ipſum etiam Schütziſ Continuatorem lib. XIII. fol. 547. Jam verò quænam Religio fuit, de quâ ſervandâ Regia præſtita ſunt in Tranſylvania & Cracoviæ Juramenta? Quænam illa promiſſa Libertas? Num nova aliqua, quæ reformatos, quæ Confoederatos excludat? Id criminis eſſet, contra tam clara Regis verba aſſerere repetita enim eſt, iterata eſt, denuòq; iterata promiſſio *de ſervandâ Religione*, cui antea facta erat Libertas. Illa autem eſt Libertas *Confoederationis*, Libertas Conſenſui Sendomiriænſi, & ita ejus Confeſſionibus, Bohemicæ, Helveticæ, & ita Auguſtanæ, amico nexu conjunctis, conſeſſa. Ergò Privilegium Stephanianum Urbis Dantiſcanæ, abſq; reſpectu Confoederationis, Regio caret Juramento, atq; ita reipſâ, omnem deperdit valorem, ut non ſit Privilegium. Atq; hæc ingratiſtudinis juſta vindicta eſt, ut qui eos excludunt à Privilegio, ſine quibus nullum habent, eo ipſo amittant, quod habent.

5. Illud ipsum stabilitur ex ipso Urbis Gedanensis petito. Unde fit: Quod petivit Urbs à Rege, id ipsum quoq; à Rege dari voluit & obtinuit. At verò petivit, ut eo modo, quo in Transylvaniâ & Cracoviæ juramento communiverat, Jura libertatis Regno concessæ, & Urbi Gedanensi confirmaret Privilegia. Hæc ipsius Urbis ad Regem sunt verba in Resolutione Art. 1. Anno 1577. **Und erstlich bieten wir/ uns wegen der Religion zu solcher Gestalt zu caviren, daß wir bey dem Gebrauch der Augspurgischen Confession, so wol in/als ausserehalb der Stadt/ so fern derselben Jurisdiction streckt/ ruhlich und friedlich ohne jemandes Verhinderung/ dermassen wie wir jetzo in derselben Possession seyn / und uns dero in allen Kirchen und Klöstern gebrauchten mögen gelassen werden/ und daß niemands der Religion halber bedrängt und beschweret/ und auch in den Kirchen/ die Ceremonien nicht verindert werden: Wie solches Ihre Mayestät in den Siebenbürgen und zu Krafaw beschworen.** Hoc est: Et primò quidem petimus, ut in Religionis negotio, ita nobis caveatur, ut nobis liber Augustanæ Confessionis Usus, tam in Urbe quàm extra eam, in districtu ejus, pacificè sine ullius Turbatione, eodem modo quo nunc in ejus possessione sumus, atq; eà in omnibus Templis ac Monasterijs gaudemus, relinquatur atq; ut nemo Religionis ergò prematur, Ceremoniarq; ipsæ non mutantur, in Templis, *prout illud S. R. Majestas in Transylvaniâ*, ut & Cracoviæ juramento firmavit. Et hinc in Responso Regis ad Urbem, eundem in modum fit declaratio Literis Regijs Brombergæ 25. Januarij datis adjecta, Art. 1. Scilicet eodem modo, quo

do, quo in Transylvania & Cracoviæ juramento Regni libertas stabilita sit, Urbi Gedanensi omnia prout hæctenus fuerat debere esse, & manere integra, inviolata. Iniquissimum igitur est fingere, Privilegium Gedanensium respectu Reformatorum, atq; ita Confoederatorum exclusivum esse, cum ad nullum aliud juramentum Regium se referat, quàm quo Confoederatis, Libertas Religionis Evangelicæ in Transylvania & Cracoviæ fuerat confirmata atq; stabilita.

6. Quænam Causa exclusivi Privilegij fuisset, respectu Reformatorum? numquid illi in delicto aliquo singulari deprehensi fuerant? Nequaquam. Annon Lutherani ad arma prosilientes, graviter offenderant Regem? Num illius causâ obtinuerunt remunerationem talem? Quâ Confoederati in fide persistentes excluderentur, à beneficijs concessis? Id inauditam & stupidam inferret Conclusionis Absurditatem, quâ merè Gratosum Indultum prætenderetur in inobedientiæ præmium, ad oppressionem illorum, quorum patroni maximo labore primi acquisiverant Libertatis Jura, & quorum respectu ipsa Gratia Indulti concessa fuerat, dicente Rege *inherendo Confoederationi publicæ cavemus & iteratâ promissione concedimus.* Ita Reges non solent reponere Grates ingratis inobedientibus. Ergò merè gratiosum est Privilegium, nullo merito, nullo respectu innocentes Confoederatos excludens. Trutinandum igitur est, illud Privilegium, non titulo singularis meriti possideri, nec hæreditarium esse, aut prisca juris, antiquæve acquisitæ possessionis, traducem vocari posse. Sed merè esse gratiosum; Sic non usq; aded

adeò ad alios excludendos, quos Privilegium ipsum non excludit, desudabitur. Gratiola enim propter bonum publicum à Regibus posse ampliari, extendi, ex Jure in aperto est. Vide Jason in Lege Barb. Deci. conf. 25, farn. Vasq. in Illust: Controv. lib. 1.

7. An: 1588. II Jan. Sigismundus III, in Cofirmatione illius Privilegij Stephaniani Dantiscaenis factâ eodem modo [quo ante factum] se refert ad Juramentum Religionis Evangelicæ in Regno liberæ præstitum: Nos qui jam in hoc ipso Conventu Coronationis Nostræ, atq; prius in Monasterio Olivienfi, juramentum de Religione servandâ præstitimus facile consentim9, ut *iteratâ* promissione *Nostrâ*, ita petenti Civitati nostræ denuò etiam promittamus. Idem postea observavit Vladislaus IV, in Confirmatorijs Cracoviæ Anno 1633, datis. Atq; idem etiam fecit Serenissimus Rex noster Johannes Casimirus, in regiâ declaratione Cracoviæ Anno 1649. 6. Februarij concessâ. Et quamvis circa Vladislai IV. & Joh. Casimiri regis nostri Clementissimi, coronationem sudatum sit à parte Lutheranâ ut in Confirmatione Privilegij Stephaniani, Invariantæ Titulus intrusus Augustanæ Confessioni adijceretur: Nihil tamen obtentum est, eoq; illo præcautum, ne introductâ Augustanæ Confessionis distinctione, immissoq; noviter efficto titulo affectaretur Concivium iniqua Exclusio. Ut ita firmum maneat Privilegium Stephanianum, inseparabili nexu cum Confœderatione coherere, absq; eâ omni destitui robore ac valore.

8. Ipsa Juramenti regij Verba, Utriusq; partis Evangelicæ communia, includunt ac stabiliunt Privilegia, ita

ita enim habent verba illa: Pacem quoq; & tranquillitatem *inter* dissidentes de Religione Christianâ, tuebor, manutenebo; nec *ullo* modo vel jurisdictione nostrâ vel Officiorum nostrorum, & statuum quorumvis autoritate quenquam affici opprimiq; causâ Religionis permittam, nec ipse afficiam nec opprimam. Hinc in pactis Conventis, ratione Securitatis publicæ ita cavit Serenissimus Rex Sigismundus III. *Concœderationem* inter dissidentes de Religione uti à Serenissimis Regibus, Henrico, Stephano, & prædecessoribus suis factum est, conservabit. verum etiam processum & executionem *utriq; parti* servientem, contra violatores ejus oblatum sub juramento observabit. Eadem cautione rex Vladislaus IV. Anno 1632. se declaravit. Verba quæ ex Polonicâ linguâ in latinam transfero, hûc transcribo: Et quoniam ait, in hoc præclaro regno Nationis Polonicæ, Lithvanicæ, russicæ, & Dominiorum ad illud pertinentium, non parum est dissidentium in Religione Christianâ, præcavendo exemplo Antecessorum Nostrorum, aliquas seditiones & tumultus, existâ causâ, rupturas aut discordias in Religione, cautum est Confœderatione Generali Varsaviensi nuper habitâ, quod hoc in passu in causâ Religionis Christianæ debeat pax inter Dissidentes de Religione Christianâ conservari, quam promittimus nos in toto servaturos, æternis temporibus, non obstantibus quibuscunq; protestationibus, contra istam Confœderationem post convocationem istam factis, Salvis juribus Ecclesiæ Romano-Catholicæ, *integrâ* tamen *in omnibus dissidentium de Religione pace, & securitate*, ita ut in Convocatione nuper præteritâ Varsaviensi, in Confœderatione Generali

per-

perscriptum & cautum est. Quæ pacta Serenissimus Rex, non tantum subscriptione, sed etiam juramento Regio comprobavit, atq; roboravit. Cum itaq; pacta conventa, & ipsa Regia juramenta *utramq;* partem Evangelicorum dissidentium includant, iniquissimum est, ut una pars alteram excludere gestiat, à communi Privilegiorum & libertatis concessæ jure.

9. Sigismundus III in Confirmatione Regiâ *ita* Privilegia Civitati Gedanensi stabilivit, ut *omnia manerent & sanctè* servarentur in *eo statu* in quo sub adventum Regis in Regnum erat *inventâ*. Hæc religiosè observata volebat. *Ita* enim habent Regia oracula, & Literæ: permittimus & concedimus, ut Religionis Augustanæ Confessionis, tam in Civitate Gedanensi, quàm extra Muros, in ejus districtu & Jurisdictione, Templis, Monasterijs, Henodochijs, *ut sub adventum Nostrum* in Regnum utebantur, & in ejus possessione fuerunt, pacificè & quietè libera professio fiat, neve cuiquam Religionis ergò molestia vel negotium exhibeatur, *omnesq;* in libero usu Religionis Augustanæ Confessionis conservabimus, manutenebimus, & tuebimur. Ita Rex Cracoviæ An. 1588. 11. Januarij Idipsum etiam Legati Regij, Ericus Sparr, & Ericus Brae in cautione Religionis, nomine Regis sanctè stipulati ante fuerant, Scilicet, vigilaturum Regem, ut Urbibus Majoribus, Thorunio, Elbingæ, & Gedano, Libertas Augustanæ Confessionis *prout* tum temporis in Usu erat in Templis, inviolata & sine *ullâ* interruptione, atq; sine *ullius* impedimento relinqueretur, ut habent Literæ datæ Warsaviæ Anno 1587. 2). Augusti. Quod pientissimus Rex promisit, in-

f

violatè

violatè præstitit, à parte suâ. Quo modo autem in ipsâ Urbe Gedanensi obervatum sit, tristis prodit experientia. Illo enim tempore, quo Rex veluti *Sanctum* habere volebat, ut *omnia* ita manerent, atq; *tunc* erat, longè alia facies rerum erat atq; *nunc*.

In Senatu tunc major pars Reformatorum erat; Nunc unicus ex Reformatis inter Senatores locum habet.

Tum temporis extra Urbis Pomœria in pagis pleriq; Pastores erant Reformati: Nunc inter eos nullus comparet.

In Civitate ipsâ Reformati in plurimis Templis suos habebant Reformatos Theologos, scilicet Anno 1587.

In Parochiali erant	{	D. Prætorius.	} Reformati	
		Seltzlinus.		
		D. Kittelius.		} Lutherani.
		D. Coletus.		

At verò illic nunc nullus Reformatus locum habet.

In S. Johannis templo erat.	}	Hutzingius.	} Lutherani.
		Friccius	
		Keckermannus	

At nec illic Reformatus nunc est.

In Petro Paulino erant:	{	Holstius	} omnes Reformati.
		Adrianus Pauli	
		Copius.	

Atq; has vices adhuc tenent Reformati.

In S. Catharinæ Æde erant:	{	Hoffmannus	} Reformati.
		Lindemannus	
		Kalckbrecherus	

Illic.

Illic nunc ex Reformatis nullus.

In S. Bartholomæi { Curæus }
 & } Reformati.
 erant : { Brosæus }

In S. Elisabethę erat. Rauchstadius Reformatus.

Atq; hunc locum retinuerunt Reformati.

In S. Barbarę erat Glaferus Reformatus. Ast illic nullus
 nunc est Reformatus.

In S. Jacobi erat Theurkauffius Reformatus; Atq; nec illic
 nunc quisquam est Reformatorum.

In S. Spiritus Templo erat Stanislaus Lutheranus. Quod
 templum & hodie Lutheranis est proprium.

In Polonico Templo erat Zbafinius Lutheranus.

Cujus locum nullus Reformatus possidet.

In Æde SS. Trinitatis solus erat D. Fabricius Reformatus,
 nullus Lutheranus. Hodie autem illud Templum occuparunt
 Lutherani, ut & professiones publicas, quibus ante Reformati
 ungebantur, in eodem Gymnasio in quo habetur Templum SS. Trinitatis.

Lutherani igitur tunc temporis tantum VII Habebant
 Theologos Reformati autem XIV Hodie autem Reformatis
 tantum IV Ordinarij sunt relictæ Concionatores, cætera loca
 omnia à Lutheranis præoccupata sunt.

In tantum Urbis Gedanensis conditio mutata est, ab illo
 statu, in quo sub *adventum*. Sigismundi III, Regis optimi
 erat, & in quo eam æternum conservari præcaverat. Ergò
 quicquid illic illatum mutationis de *facto* est non de
Jure. Atq; hinc pia *Anima* Rex noster Serenissimus, meritò

ea respicit, ut jus sartum tectum conservet, & divi Parentis, *rectè* agendo premat vestigia.

10. Nec est ut Botfaccus objiciat: Sigismundum III. Anno 1606. Adversa partium circa Religionem studia egré tulisse, Nam.

R. Omittere Botfaccum, quæ sequebantur ab eodem Rege Sigismundo III. Anno 1619. Ita enim 20. Martij scribebat ad Senatum Gedanensem: Iterum *seriò* mandamus, omnino habere volentes, ut sepositis ob Religionem partium diversarum studijs ac factionibus, modestè pacificè ac quietè se *omnes* gerant. *Nec alter alterum* ob diversitatem Religionum *in Civitate illà permissarum à muneribus & honoribus publicis* excludat, aut alio *quocunq;* modo turbet, molestiamq; aliquam sive Verbis sive factis exhibeat, sed *omnes pariter aequo jure* inter se vivant. In quibus verbis utiq; Regia habetur totius litis determinatio, atq; decisio. Nec enim soli Lutheranæ parti Libertas tribuitur, sed eandem, *permissus in Urbe disidentium partibus* competere, apertissimè declaratur, atq; equidem *ita*, ne pars, partem à beneficijs, Dignitatibus, juribus, excludat, sed ut *omnes aequo Jure* gaudeant. Si exinde Botfaccus jura Exclufiva pro Lutheranis fabricari noverit, contra Reformatos. - Erit mihi magnus Apollo. Nisi fortean exclusisse Reformatos à *communi jure* Botfacco sit facere, ut Reformati & Lutherani *aquo* gaudeant *Jure*.

R. 2. Sinistris Delationibus tum temporis Aula præoccupata, atq; malè informata erat, & quidem adeò, ut Senatus ipse, ac si nonnulli è medio ejus extraneos Turbatores in Civitatem advocassent, incusaretur. Hinc Senatus in

tus in responso ad Regem Sigismundum III. Anno 1619
 28. Maij protestabatur, & declarabat, istiusmodi delatio-
 nes, esse calumniosas. Nec enim à *quibusdam* sed ab *uni-
 verso Senatu* more Majorum non *Turbatores*, sed *Professores*
 & *Concionatores* advocatos esse, petebatq; Senatus Regium
 Nuncium, Magnificum Dn Jacobum Szczepanskium, ut
 eo modo hanc excusationem coram S. R. Majestate bene-
 volè explicare vellet.

II. Anno 1634. 30. Decembris Vladislaus IV.
 Regijs Literis Gedani datis antè stabilita *Jura* eodem-
 modo, & quidem specialissimâ declaratione, ita ob-
 signavit; Cum non ita pridem Diplomate Nostro Ci-
 vitati Gedanensi benignè cavissemus, quod eandem in li-
 bero & pacifico usu, atq; Exercitio Religionis Christianæ,
 juxta Augustanam Confessionem, prout tempore præ-
 decessorum Nostrorum, præcipuè Divi *Parentis* Nostri fuit,
 conservaturi simus; Relatum ad Nos postea fuit, ambigi
 de eo in prædictâ Civitate, jam olim recepto, perpetuoq;
 usu comprobato, ad omnesne, qui Augustanæ Confessio-
 nis nomen sibi usurpant, *licet in nonnullis* inter se differant.
 An verò ad *illos tantum* qui Lutherani vulgò dicuntur, *ex-
 clusis* ijs qui Reformati nominantur, Beneficium Privilegij
 Nostri pertineat? Nos verò *re* istâ altiùs pensitatâ, cum
 nullum certius Tranquillitatis & Concordiæ vinculum
 quod huic maritimæ Civitati varijs periculis, & hostium
 conatibus obnoxia, salubre esse possit, quàm æqualitatem
 Civium, *paritatem* Juris esse sciamus; præterea *omnes* sub-
 ditos, qui *eandem* laudem *fides* nobis & Republicæ præsti-
 tæ meruerunt, *pari* clementiâ complecti ac tueri Regium
 f iij ac pla-

ac planè paternum esse ducamus, idcirco omnia dissensionum Civilium semina tollendo, exemplisq; laudatissimorum Antecessorum Nostrorum, Regum Poloniæ, præcipuè verò Divi Parentis Nostrî, qui litem istam partium de *Titulo Augustanæ Confessionis Disceptantium* intactam semper reliquerunt, & *utramq; partem pari libertate* gaudere passi sunt, *inherendo*, declaramus pro *Nobis & Serenissimis Successoribus* Nostris, quod sicut antè, vigore istiusmodi Privilegij à Divis Majoribus Nostris concessi, *utraq; pars in libero Religionis Exercitio, nec non Templorum & Scholarum* possessione ac Civilium Magistratum Ordinumq; *Honore sine ullo Discrimine* fuit, *ita* etiam nunc Beneficium Privilegij nostri ad *utramq;* se extendere debere. Proinde omnino volumus, *ne ullo* prætextu ob diversam Augustanæ Confessionis Interpretationem sese turbent, & aggravent, vel à *Templis Scholis Magistratu Ordinibusve* arceant & excludant, sed prout unius Civitatis Filios decet, pacatè & tranquillè, fraternèq; inter se vivant. Hæc Vladislaus IV. Quid hac decisione Regià clarius? Quid apertius? Si solis radio Reformatorum scriberentur *Jura*, dilucidius ob oculos poni non possent.

12, Anno 1636. 5. Februarij, Senatus Amplissimus Civitatis Gedanensis, *unanimes* plurium Votorum suffragio, Reformatis est pollicitus, se id acturum sincerà & *bonâ Fide*, ut ipsi Reformati in Urbe Gedanensi, *Templa sua, prout Tunc tenebant, in perpetuâ plenâq; possessione* retineant, absq; omni interturbatione, atq; ut ab honorum participatione non excludantur. Agnovit igitur Senatus: **Contra Jura esse publica, Tempa illa adimere.** At verò
tum

tum Temporis Reformati utiq; erant in possessione Templi SS. Trinitatis, è quo hodie omninò sunt exclusi.

13. Anno eodem 8. Febr. in Urbe Gedanensi coram Vladislao IV, deputatus Senatus, in præsentia non neminis ex Reformatis, repetebat. Nomine Senatus ante datam Reformatis promissionem, novâq; stipulatione, eam *Verbis Senatus* solenniter renovabat. Cumq; Senatus, scripto promissionem factam firmare detrectaret; urgebat Serenissimus *Rex* ut, quod *Verbis Senatus* esset pollicitus, id ipsum scriptarum Literarum fide, absq; longiore cum alijs Ordinibus intercurrente deliberatione roborare vellet.

14. Anno 1638. Senatus Gedanensis nonnullis Amplissimis Collegis Reformatæ parti addictis, sanctâ promisit polcitatione, Reformatis Civibus, *omnia* debere servari, in eo statu respectu Templorum, aliarumq; immunitatum, in *quo tunc erant*. Testis Deus invocatus in solenni illâ stipulatione, coram quo æternitati inscripta manent, quæ nos loquimur.

15. Anno 1645. Vladislaus IV. Reformatos Gedanenses ad Colloquium Thoruniense Charitativum ele-
menter invitavit, atq; in ipsis Invitatorijs eos Reformato Augustanos vocavit.

16. Anno 1647. 27 Februarij, Senatus Gedanensis Urbis Amplissimus, in Responso, Illustribus Evangelicæ Nobilitatis Polonicæ Deputatis dato, declarabat, sibi nunquam in mentem venisse, ut quempiam opprimeret, aut Ecclesiasticâ politicâve Libertate, Honoribus, fortunisq;

nisq; spoliaret, quinimò potius pro Notâ certissimâ non veræ Ecclesiæ se supponere, oppressionem Christianorum.

17. His adde tandem, nuperam *Joannis Casimiri* Regis Nostri Clementissimi, declarationem, & habebis plenam Rei determinationem. Is enim Anno 1651. 3. Octobris, ita scribebat ad Senatum Gedanensem: A primis per Gratiam Omnipotentis Dei, felicissimi Regni Nostri auspicijs, eam fuisse, & nunc esse, *Regiam Curam* & sollicitudinem nostram, ut quemadmodum *solemnibus* pactis Conventis, & firmâ eâq; inviolabili stipulatione, in super Regij Nostri jurisjurandi vinculo, Defensionem, tutelam, & conservationem pacis *inter Dissidentes* de Religione Christianâ promissimus, & sanctè spondimus; ita eandem pacem *semper & ubiq; locorum omnibus* & singulis Christianam religionem profitentibus, integram, illæsam, sartamq; & tectam, conservaremus, & ab alijs conservari curaremus. Ideoq; ad primum nuncium de concussâ aliquantum in Civitate nostrâ Gedanensi eâdem pace, deq; inhibito antiquo professionis Augustano-Reformatorum in Templo Sanctissimæ Trinitatis Exercitio, alijsq; eorundem Reformatorum Gravaminibus dederamus Literas, eo potissimum fine & effectu, ut quemadmodum à sæculo in hæc usq; tempora, pax & Concordia Religionis, inter Augustano-Lutheranos, & Augustano-Reformatos, in hac Civitate permansit, ita & impostertum eadem Religionis pax, & quæ eam sequuntur, *quies & tranquillitas publica* in eâdem Civitate, inter *Cives* verò ejusdem,

dem, *paritas* æqualitas, & unanimitas, conserventur, neve antiquitus benè composita, malè turbentur, & ne aliqua interna Civitatis maritimæ dissidia, latius erumpant, atq; eidem Civitati. & Terris Prussiæ, adeoq; [quod absit] *toti* Regno & Reipublicæ aliquod facessant periculum Exigebant idipsum à Nobis, ultrà promissas nostras speciales, eam in rem obligationes, Generales *Confederationes*, omnium statuum & Ordinum Regni Nostri provinciarum annexarum & Civitatum Regiarum sub Interregnis *facta*, Jura Legesq; & Constitutiones publicæ, ac provincialia sancita, in stabilimentum semper & ubiq; locorum, pacis dissidentium prolata; Tum verò Diplomata, Privilegia, Rescripta, Declarationes, & Mandata, à Divis Antecessoribus Nostris, & à Nobis ipsis speciatiim & in particulari huic Civitati gratiosè collata & solenniter emanata, quibus Liberum Exercitium Religionis, seu pro fessionis Augustano - Reformatæ, *usus* Templorum, Scholarum Henodochiorum, participatio Honorum, munerum & Officiorum Civilium, *unioiq;* ex Reformatis benignè permiffa, *legitimè* concessa & *sufficienter* cauta sunt. Ita scribit Serenissimus Rex, & horum vigore, Restitutionem eorum, quæ occupata sunt, Regiè mandat, & injungit, ut clarior & Specialior pro Juribus partis Reformatæ inter Cives Gedanenses Declaratio dari & expectari nequeat.

Ex quibus *omnibus* Sole clarius est, Reformatos *Cives* Gedanenses Augustanæ Confessionis & Privilegiorum omnium ejusdè de *Jure summo* esse Socios; atq; ita in pro patulo est, quo ruat Botfaccus, contrarium contra tam clara documenta asserendo: Scilicet Privilegium Stephanianum contra mentem Regis explicando, Privilegium ipsum in periculum conijcit. Nam si ab eo, quo *Res* initid erat, statu disceditur, & Constitutio, quæ cum promulgaretur, justa erat, ed trahitur, ut *nocere* incipiat, cessat *mens disponentis*: Id inter Jure Consultos extra Controversiam est.

de Jis in Lege quod Serv. Et Dec. Conf. 335. Præit Botfaccus ad mala Consilia; Verùm non habebit qui sequantur in omnibus. Norunt piæ Animæ, istiusmodi Medijs Benedictionem non traduci in seram posteritatem. Trutinant, non quæ possimus sed quæ debeamus attendendum, atq; non utendum esse imperio, ubi Legibus agi potest. Minuuntur enim Jura, ubi nimium gliscit Authoritas; Atq; ea demum tuta est potentia, quæ viribus suis ponit modum.

17. Argumentum Botfacci petitum est ab extraneâ Authoritate, scilicet à Testimonio Doctorum Romanæ Ecclesiæ, qui Reformatos ab Augustanâ. excluderint Confessione. Ita ille pag. 44. 45. 46. & 49.

R. 1. Regiâ Authoritate in Urbe Gedanensi, & in toto Regno Poloniæ, non privatis Scriptis, Causæ Civiles determinantur, Regis arbitrio aut standum aut cedendum.

R. 2. Agnoscisne Botfacce, locum *Fori* competentis apud Romanæ Ecclesiæ Doctores? Sequimur Actorem, inter *Reos* heredit.

1. Quod attinet Authores à Botfacco citatos ex unius allegatione, ostendemus Judicium de cæteris.

Laudat etiam inter alios Romano-Catholicos Scriptorum *Conzenium* Soc. J Doctorem Theologum, & Sacrarum Literarum in Archiepiscopali Academia Moguntinâ [ut loquitur] Professore, utpote qui Syncretismum Paræanum dissuadeat, tanquam ad violandam Religionis pacem, & nocendum Regibus aptum, ita ex ejus Polit: Lib. 9. cap. 24. At Conscientiam tuam appello Botfacce, quid egeris? Annon legisti, eundem Authorem *ibidem* Lib. 9. cap. 41. pag. 815. asserere ac dicere: *Una*, non dico, Republica, aut Civitas, aut Ecclesiola ostendatur; sed *una anima*, que cum *primæ* à Augustanâ Confessione in omnibus conveniat. Nullam dabunt, ait: Hæreseon enim est, nunquam stare, semper ruere, atq; impetu frangi, dividiq; in Novas Sectas: Ita ille ipse; & statim.

tim subiicit divisionem Sectarum, (quæ utiq; Lutheranz gentis sunt) scilicet Ubiquitariam, Majoristicam, Osiandricam, Illyricanam nominando. Quo modo idem Lutheranos alijs in locis describat, Charitatis jussu prætereo. At Botsacce, tunc hujus Authoris arbitrio committis Decisionem de Jure ad Societatem Augustanz Confessionis? Ergò Lutherani reverà non sunt ejus Socij. Quia nulla Respublica, nulla Civitas, nulla Ecclesiola, quinimò *nulla omnino anima* ostenditur juxta Conzenij Judicium, quæ non defecerit à primâ Augustanâ Confessione [De illâ enim loquitur] Videt ita Serenissimus Rex, videt Respublica Polona Augustissima, Lutheranos, juxta ipsius Botsacci Leges non esse Augustanz Confessionis Socios. Tutissimum igitur est, Concivibus Lutheranis Gedanensibus, cum reformatis amplecti *Confederationis Basin Consensum Sendomiriensem*, Sigismundo Augusto, Henrico, Stephano, Sigismundo III. Vladislao IV. Johanni Casimiro, optimis regibus, Patrie Patribus, oblatum, atq; tot Regionum Juramentorum Sigillo obsignatum. Illo stante, stant & persistunt, quæcunq; ad publicam facere possunt tranquillitatem. Habes Lector specimen Dexteritatis, quâ pro se Authores alleget Botsaccus; Expende, & Genium hominis demirare mecum.

2. Ut suo Botsaccus compungatur modo, audiat & *alios* Scriptores Romanæ Ecclesiæ.

Carolus Carafa Episcopus Averfanus, in Commentario de S. Germania restauratâ pag. m. 17. scribit: Verum est, *Lutheranos* ab Augustanâ Confessione *defecisse*; & addit simul partes, in quibus defecisse putat. Sic pag. m. 35. Inter varios Sectarios recenset etiam inter *se* divisos Lutheranos, Osiandricos, Heshufianos, Brentianos, Majoristas, Adiaphoristas Ubiquetarios.

Diligentes Doctores de Compos: pacis cap. 6. Quæst: 36. dicunt. *Non minus* Doctrina *Ubiquitatis* in multis Imperialibus Civitatibus, sub pallio Augustanz Confessionis delitescit, cum tamé

in Articulo X. ejusdem *damnata* sit, & contra illam valeant Verba: Et improbamus *Secus* docentes. Et Cap XI. Quæst. 82. Num. 118. concludunt; Non multos hodie existare Augustanæ Confessioni adhærentes. Ratio inter alias est, quia multi Protestantes *Formulam CONCORDIÆ & UBIQVITATIS* sequantur Doctrinam. Botfacce, Hic Diligensum judicio habes eos, qui sub palladio Augustanæ Confessionis dolosè lateant, Verba ejus, non mentem, imitantes. Scilicet sunt *illi*, qui ex *FORMULA CONCORDIÆ* Lutheranæ, *UBIQVITATIS* dogma Augustanæ Confessioni adversum profitentur. Ne igitur in tuum locum alios substituas, operæ precium est accuratiùs attendisse.

Hofius Cardinalis in *Judicio de Ador. Trinit.* SS pag. 354. scribit, Lutheranos usq; adèd ab Augustanâ Confessione, & Luthero ipso defecisse, ut vix inter se conveniant. Et de Hæresib: Lib. 1. pag. 224. ait: Nec Brentium, nec Urbanum Regium, nec Osiandrum in Confessionis Augustanæ verba jurasse, sed nominis sui studiosos, novam quemq; sibi fidem condidisse.

Bellarminus Cardinalis Tom. 2. de libro *Concordiæ* pag. 553. ait: Librum *Concordiæ*, continere insignem vanitatem, gravissimas Hæreses contra Symbolum Apostolicum, & mendacia innumerabilia, apertissima, atq; inter se pugnantia pag. 554. ait: Errore ejus de Ubiquitate Hamanæ Naturæ Christi, repugnare sententiæ primarij Authoris Augustanæ Confessionis, & Apologiæ, toti Antiquitati, & S. Scripturæ.

Didymus Hermannovillanus in *Rec. cap. 2.* Monstrat, Regiomontanas quosdam Professores ab Augustanâ Confessione descivisse, ideoq; Anticyram navigare jubet.

Forerus in *Bello Ubiquitistico* pag. 40. 41. ostendit, Lutheranos, in doctrinâ de Personâ Christi, prorsus defecisse ab Augustanâ Confessione.

Jam Botfacce urge principia tua, & de te conclude: Quos Romanæ

manæ Ecclesiæ Doctores ab Augustanâ Confessione alienos declararunt. illi non sunt ejus Socij.

Atqui Romanæ Ecclesiæ Doctores declarant, *Lutheranos* ab Augustanâ Confessione esse alienos, ut ex allegatis constat.

Ergò Lutherani *non* sunt Augustanæ Confessionis Socij. Ita Reformati totum concedunt Argumentum, Sic autem Botsæcce de tuo luditur corio. Cautius igitur in posterum mercari disces. Annon Colonienſis Cancellarius, Franciscus Burckardi de Authonom. Lib. 1. cap. 7. refert. Electorem Palatinum Reformatum. post superatas difficultates Anno 1566. in Comitijſ motas, tandem Directorias partes inter ipsos Augustanos habuisse sibi commissas. Quæ sanè Juris usurpati communio operatur Consensum & possessionis præscriptionem ex Jure, Teste Bursat. Consil. 177 & Mascard. Consil 162.

R. 3. Quid amicitix tibi Botsæcce, cum Romanæ Ecclesiæ Doctoribus, quos perfecto hactenus averſatus es odio? *Quid Saul inter Prophetas?* Annon tu ipse in Defensione Dantiſcani Lutherani Catechismi Anno 1651. afferis pag. 6. Ex Hunnio vestro evictum esse, Romanæ Ecclesiæ Doctores cum *omnibus* Hæresibus habere communionem? Annon ea allegasti, ex quibus volebas monstratum, illos non Pastores, sed raptores esse, pag. 36? Et nunc Anno 1652. tantum mutatus ab *illo*. Reverendos eos vocas, Patres, quorum reverentiam aliàs tam procaci proculcas pede? Scilicet eo ipſo veluti poppyſmo, demulcere eos geſtis, ut ipsis placeant Fabulæ, quas fecisti. At facile subolfaciunt Hypocrisim. Verbis non tollitur, quod intus fibras alit. Manet altâmente repõſtum, quod scripsit Lutherus Tom. VII. fol. 432. Romanam Ecclesiam Diabolum sibi elegiſſe Deum, atq; in eo suam sibi habere Consolationem, ad illum ferri, prout digna sit, ut habeant similes labra lactucas. Manent altè inſculpta, quæ hunc in modum alibi Lutherus, & ejus Discipuli, tum in Reformatos,

matos, tum in Romanæ Ecclesiæ Doctores, levi brachio damnationis calculum in quoscunq; proijcientes, uno Ore efflarunt. Hinc genus scribendi Lutheranum, ob nimios affectus furiosum & Cerevisiarium ab Hieronymo de S. Hyacintho judicatur in Animadv. in Hulfemannum Cap. IX. pag. 43. Cum Reformatos ex Colloquio Thoruniensi, magis promptos; magisq; tractabiles vocet in Proœmio Idææ Anno 1646. editæ. Hinc Thomæ Campanellæ Doctrina Lutherana manet Hæresis à Lupo exorta, de Monarch Hisp. cap. 28 pag. 331. & cap. 9. pag. 84. Et quid non adduceremus, si in Theologorum scriptis, quicquid in hanc materiam occurrit, Ruspari vellemus? Ast eo scopo non laboramus. Id tantum agimus, ut patefiat, quàm effronti Audaciâ, & vano conatu Botfaccus & in hoc Argumento usus sit. & quàm parum proficiat, alienas in re iniqua pulsando fores.

R. 4. Quâ sinceritate Bella inter partem Lutheranam & Reformatam ex Doctoribus Romanæ Ecclesiæ exaggeras Botfaccè? Nonne inter tuos habes, quos ex acie cruentâ revoces? Bellarminus fatetur, aut Romanæ, aut Reformatæ Ecclesiæ sententiam de S. Cœnâ veram esse; Luthericam autem opinionem, nullo modo posse habere locum. Tom. III. de Euch. Lib. III. De Prædestinatione, multi in Romanâ Ecclesiâ, in plerisq; cum Reformatis conveniunt; de Personâ Christi, contra Doctrinam de Ubiquitate Reformata & Romana Ecclesia, iisdem utuntur armis: Quâ in re Busæus Jesuita in Disput. publicâ Anno 83. habitâ, satis acriter progreditur, dicitq; Lutheranos, Corpus Christi Ubiquitates facientes gravius peccare, quàm olim fecerint Hæretici Hellesites, de quibus Epiphanius Hæres. 53. dicit, quod finxerint Corpus Christi longitudine (non septē pedum) sed sex milliarium, latitudine autem 24. Milliarium habuisse complexum, cetera non dissimulant Reformati. Quomodo autem inverfis gladijs non aliter atq; Cadmei fratres inter sese quoq; dimicent Lutherani,
in aper-

in aperto Mundi Theatro videre est. Pandochæus Lutheranus conqueritur, Lutheranos repudium misisse Doctrinæ Lutheri, de Providentiâ & Prædestinatione; Tubingenses & Marpurgenses, mutuis se feriunt Anathematibus, circa dogma de Ubiquitate; Mislentiani & Calixtiani, de Amsdorffiana Propositione quod Bona opera sint perniciofa ad salutem, & de pluribus alijs aperto Marte decertant, parsq; partem, infinitarum arguit Hæresium. Et quis enarret singula -

Si vel sint centum lingvæ, sintq; ora centum?

At hi omnes Augustanæ Confessioni subscribunt, & genuina se ejus membra jactant. Botfacce an omnes sincerè sine Arriane levitatis ac simulationis Notâ? Tua hîc transige antequam examines aliena.

R. 5. Unde potissimùm Reformatorum exaggerati sunt Errores? Ex falsâ Lutheranorum imputatione. Vel unicum admitte specimen Botfacce. Queris Reformatæ Ecclesiæ Erroris notam inurere ab errore Zwinglij quo Ethnicos quosdam extra Ecclesiam salvatos esse, ipsum sperasse ais in Tractatu pag. 415. Nec Theologos Reformatos litis tollendæ agnosce arbitros sine gent, publicam Ecclesiæ esse Doctrinam. At hæc nimis cruda: Nimis sunt iniqua. Ubi enim Ecclesia Reformata publico nomine se illi addixit dogmati? Monstra Tabellas Assertionis; monstra Acta; aut calumniosum agnosce convitium. Damnamus errorem, cum personis tu transige. Clemens Alexandrinus, Dionysius Areopagita, & Lutherus, in Zwinglij sententiam [ut asserunt Theologi] inclinaverunt alicubi: Cum his confere manus, donec defatigatus impetus, te faciat canere Receptui, ut Martiali usus es Phraseologiâ contra Reformatos. Frustra & iniquè nos impetis. Atq; ita in reliquis contra nos agitur, ut non mirum sit, hoc modo non favores, sed lites ampliari. Audiatur tandem *Orbis*, quod constantis Declarationis nomine profiteamur. Quales Botfacce descri-

describit Theologos reformatos, tales non habemus; tales nunquam inter sese reformati Cives Gedanenses audiverunt. Quicquid ex Calvino, Bezâ, Zwinglio, alijsq; obijcitur, non defendent Theologi nostri amplius. Millies enim à reformatâ Ecclesiâ vindicata sunt, quæ vindicanda erant. Si Confessiones, quibus Privilegia, communis in Regno Poloniæ, atq; ita etiam in Urbe Gedanensi, Libertatis, nituntur, expressas cupis, nominamus Consensum Sendomiriensem, ad quem Confœderati provocarunt in Actis Synodi Wlodislaviensis. Anno 1583. 19. Junij Artic. IV. Quicquid in illo continetur, totus cœtus Reformatus Civium Gedanensium sincerissimè recipit, credit. Si in illo aliquid atro lapillo notandum putes, Botfacce, Res tibi est cum omnibus Confœderatis eorumq; Juribus; Sin in eo acquiescis, calumniari tandem desine. nec particulares exprobra opiniones. Christiani sumus, id nobis Nomen est; Catholici sumus, id Cognomen; ita cum Paciano dicimus. Quicquid enim Catholicæ veritati est proprium, id lubentes amplectimur, & tuemur, & ut tandem *omnes* in *uno* conveniant, Vero Catholicismo, nunquam non optamus. Sic non homo de Homine sed *VERITAS* triumphabit de Erroribus & opinionibus.

Jam ex omnibus liquidissimè constat, Argumenta Botfaci, plumbeis pugnas pugionibus, ipsumq; nullâ specie, nullo colore evincere potuisse, Reformatos Gedanenses Cives, ab Augustanâ Confessione, ejusq; Privilegijs de jure excludi posse. Manet igitur inconcussû, Reformatos cum Cocivibus Lutheranis, eorundem Jurium esse, & esse debere participes. Quamobrem tempus est, ut ab odijs cessetur, & profligata pax in Urbem redeat, comitem habitura omnigenæ Benedictionis Incrementa. Cessent Martis classica: manus manum fulciat. Sic quodam felicitatis torrente affluet, quicquid pios Cives recreare potest, inq; eo sistet & servabit statu, ut & de favore *Optimi Regis*, & de Tutelâ summi numinis, abundè sibi suisq; gratulari queant. Atq; id ipsum est, quod omnes boni mutuis vovent precibus. FINIS.